บทที่ 5
ภาษาถิ่นใต้

5.1 บทนำ

ภาคใต้มีพื้นที่ครอบคลุม 14 จังหวัด มีประชากรประมาณ 9 ล้านคน แบ่งเป็นเขตภาคใต้ตอนบน ได้แก่จังหวัดชุมพร ระนอง สงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี พัทลุง ตรัง พังงา ภูเก็ตและกระบี่ มีนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลาง และเขตภาคใต้ตอนล่างประกอบด้วย 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สตูล ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ดินแดนภาคใต้บริเวณเมืองนครศรีธรรมราชเคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายและสืบทอดวัฒนธรรมอินเดียมาตั้งแต่สมัยก่อนอาณาจักรสุโขทัย ก่อนพุทธศตวรรษที่ 14 และยังคงเหลือโบราณวัตถุ ศิลาจารึกและหลักฐานทางด้านโบราณคดีอื่นๆ เมื่อถึงพุทธศตวรรษที่ 19 ดินแดนภาคใต้เป็นเมืองบริวารของสุโขทัยและอยุธยา ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 ว่า *"พ่อขุนรามคำแหงกระทำโอยทานแก่มหาเถรสังฆปราชญ์ เรียนจบปิฎกไตรหลวกกว่าปู่ครูทั้งหลายในเมืองนี้ทุกคน ลุกมาแต่เมืองนครศรีธรรมราช"* (หลวก – ฉลาด, ลุก – ลุกขึ้น, ขึ้นมา) แสดงให้เห็นว่าดินแดนภาคใต้พุทธศาสนาเจริญมาก ในสมัยสุโขทัยและมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรสุโขทัยด้วย (ธวัช ปุณโณทก 2542 : 99) เมื่อถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองนครศรีธรรมราชมีฐานะเป็นหัวเมืองชั้นเอกของอยุธยา และเมื่อถึงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์หัวเมืองนครศรีธรรมราชก็ยิ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราชธานีมากขึ้น สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการยุบและแยกเมืองต่างๆ ขึ้นเป็นมณฑล ในภาคใต้มี 4 มณฑล คือ มณฑลภูเก็ต มณฑลนครศรีธรรมราช มณฑลชุมพร และมณฑลปัตตานี จนถึงปี พ.ศ. 2474 จึงได้แบ่งภาคใต้ออกเป็นจังหวัด 14 จังหวัดดังในปัจจุบัน

สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ (2544 : 47 – 8) ได้ศึกษาการกระจายของกลุ่มภาษาต่างๆในเขตภาคใต้ พบว่าในภาคใต้กลุ่มคนส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นใต้หรือภาษาปักษ์ใต้ถึงร้อยละ 93 มีผู้พูดภาษาตากใบ ซึ่งเป็นภาษาตระกูลไทแต่มีความคล้ายคลึงกับภาษาในเขตภาคเหนือมากกว่า เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อ 400 ปีมาแล้ว ประมาณร้อยละ 1 พวกนี้กระจายอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสและมีอยู่บางหมู่บ้านในเขตรัฐกลันตันและตรังกานูในประเทศมาเลเซีย ใน 4 จังหวัดภาคใต้คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล คนส่วนใหญ่พูดภาษามาเลย์ถิ่น ซึ่งอยู่ในกลุ่มภาษาออสโตรเนเชียน เรียกในเขตภาคใต้ว่า ภาษา "ยาวี นายู มะลายู" มีจำนวนผู้พูดทั้งหมดร้อยละ 3 หรือประมาณ 240,000 คน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเชียนคือ อุรักละโวย ประมาณ 3,000 คน และมอเก็น/มอเกล็น/ชาวเล ประมาณ 1,000 คน กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร คือพวก

ชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่เรียกว่า เซมัง หรือซาไก พูดภาษาเกนชิว พวกนี้จะอยู่ในป่าเขา เขต จังหวัดตรัง พัทลุง ยะลา และนราธิวาส มีผู้พูดไม่ถึง 100 คน นอกจากนี้ยังมีผู้พูดภาษาจีน พม่า ลาว อีสานและมอญ มีผู้พูดในแต่ละภาษาไม่ถึงร้อยละ 1 และมีผู้พูดภาษาไทยกลาง เกือบร้อยละ 2 หรือ 6 หมื่นกว่าคน ภาษาที่พูดกันในภาคใต้ปัจจุบันมีทั้งหมด 11 กลุ่ม เป็น ภาษาตระกูลไท 4 ภาษา ตระกูลมอญ – เขมร 2 ภาษา ตระกูลออสโตเนเซียน 3 ภาษา และ ตระกูลจีน – ทิเบต 2 ภาษา

แผนที่ภาษาภาคใต้

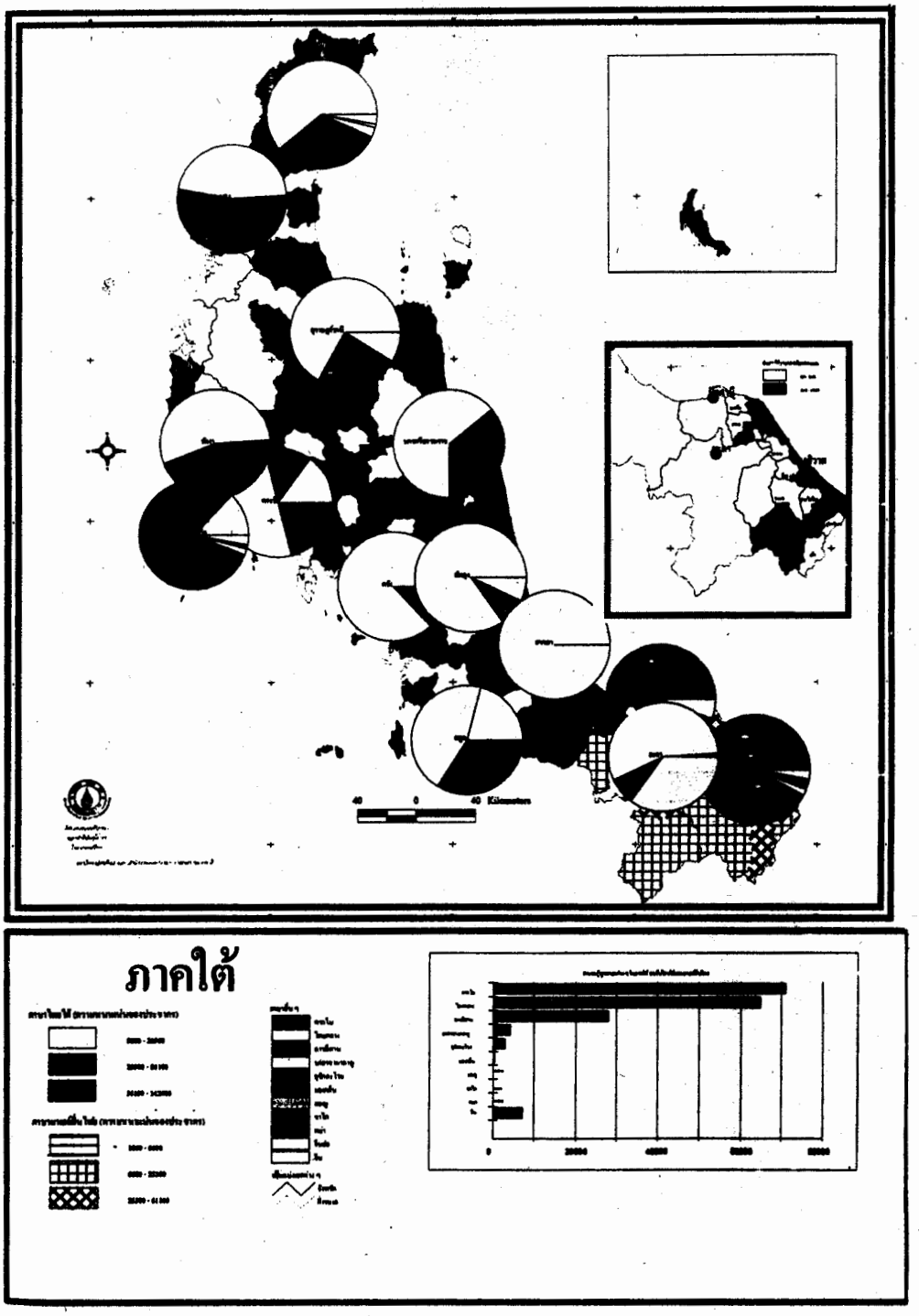

(สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2544 : 52)

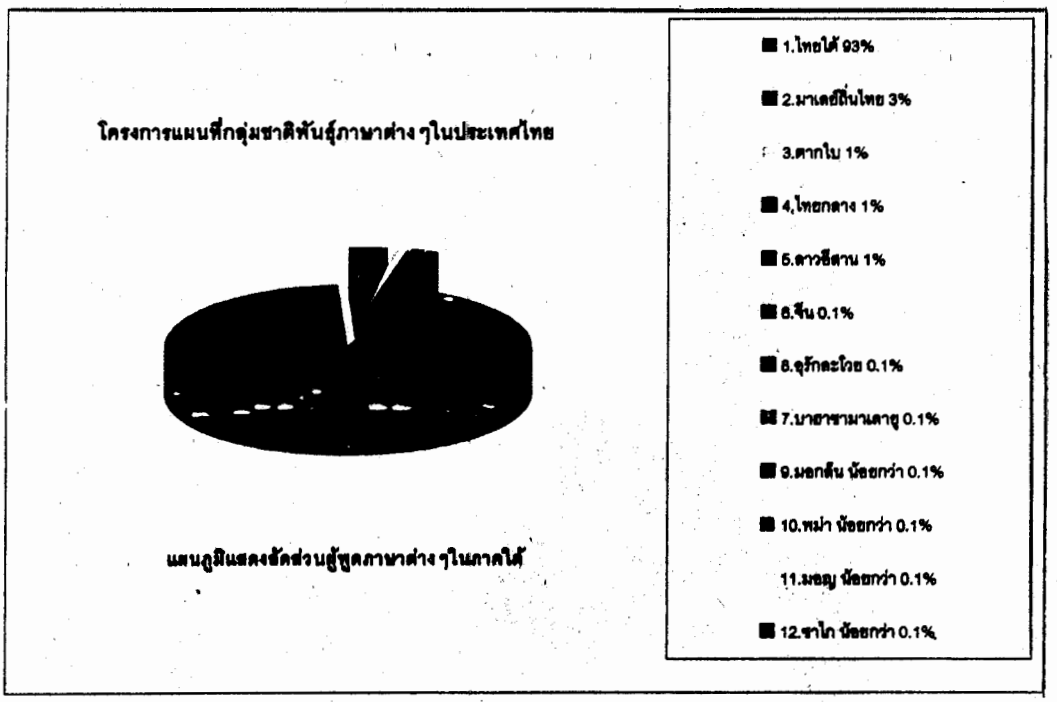

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้พูดภาษาตระกูลต่าง ๆ ในภาคใต้

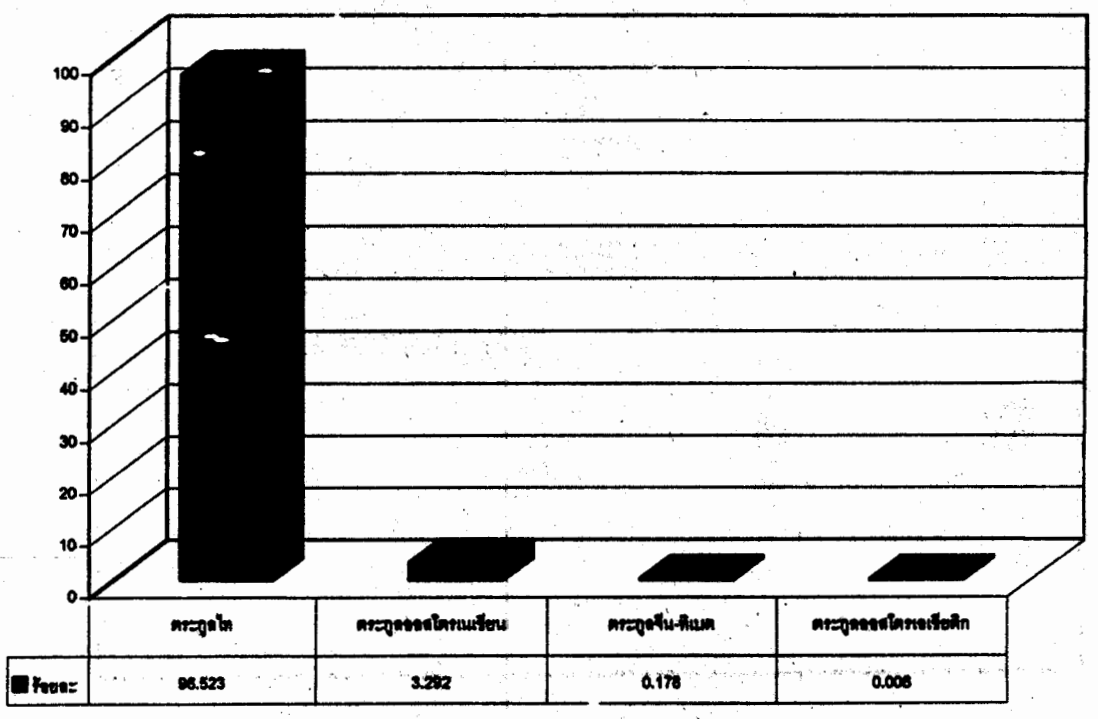

(สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2544 : 53)

5.2 ระบบเสียงภาษาถิ่นใต้

ระบบเสียงภาษาถิ่นใต้ประกอบด้วยหน่วยเสียง 3 ประเภท คือ

1. หน่วยเสียงสระ
2. หน่วยเสียงพยัญชนะ
3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์

(การศึกษาเรื่องภาษาถิ่นใต้นี้รวบรวมมาจาก พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ 2525, ภาษาถิ่น ของ ซ่อนกลิ่น พิเศษสกลกิจ, ความแตกต่างระหว่างภาษากรุงเทพฯ และภาษาสงขลา ของวิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์ และภาษาถิ่นใต้ ของ อัครา บุญทิพย์)

5.2.1 หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระในภาษาถิ่นใต้มีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง สระประสม 3 หน่วยเสียง

5.2.1.1 หน่วยเสียงสระเดี่ยว

หน่วยเสียงสระเดี่ยวมีทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเดี่ยวเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง สระเดี่ยวเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ดังต่อไปนี้

ตารางแสดงหน่วยเสียงสระเดี่ยว

ส่วนของลิ้น / ระดับลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i iː	ɯ ɯː	u uː
กลาง	e eː	ɤ ɤː	o oː
ต่ำ	ɛ ɛː[1]	a aː	ɔ ɔː

ตัวอย่างคำที่ประสมด้วยสระเดี่ยว

หน่วยเสียง	คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย
/ i /	กิ๊ด	/ kit3 /	สะกิด
/ iː /	ชี้	/ chiː1 /	เจ๊ พี่สาว
/ e /	เตะ	/ teʔ4 /	ติ ตำหนิ
/ eː /	เป๋น	/ beːn3 /	ปลากระเบน

หน่วยเสียง	คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย
/ ɛ /	แผะ	/ phɛʔ6 /	แพะ
/ ɛː/	แล่	/ lɛː5 /	มอง ดู เลี้ยง
/ ɯ /	กึ๋บ	/ kɯp3 /	(นิ่ง) สนิท ทันที
/ ɯː /	ผรื่อ	/ phrɯː6 /	อย่างไร เป็นอะไร
/ ɤ /	เขอะ	/ khɤʔ6 /	ทะลึ่ง เสือก ตื๊อ
/ ɤː /	เค่ย	/ khɤːj5 /	กะปิ
/ a /	ถะ	/ thaʔ6 /	กระทะ พบ
/ aː /	ฟ่า	/ phaː5 /	นำ พา
/ u /	อุ๋ก	/ ʔuk3 /	ปลัน
/ uː /	ชูด	/ chuːt2 /	กระเซ็น กระเด็น
/ o /	โตะ	/ doʔ4 /	แผลเปื่อยเรื้อรัง
/ oː /	โม้	/ moː1 /	หมู่พวก
/ ɔ /	ผร็อก	/ phrɔk7 /	กะลามะพร้าว
/ ɔː/	ค้อย	/ khɔːj1 /	สอย ตันข่อย

วิจินดน์ ฉันทะวิบูลย์ (2498 : 37) ให้ข้อสังเกตว่าสระเสียงสั้นในแม่ ก กา ในสงขลาไม่ออกเสียงสั้นเหมือนในกรุงเทพ แต่ออกเป็นเสียงครึ่งสั้นครึ่งยาว คือเป็นเสียงอยู่ระหว่างสระสั้นและยาว เช่น เสียง อะ ในกรุงเทพฯ ในสงขลาจะออกเป็นเสียงยาวกว่า อะ ในกรุงเทพฯ แต่จะสั้นกว่า อา ในกรุงเทพ

5.2.1.2 หน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียงสระประสมมี 3 หน่วยเสียง คือ / ia, ɯa, ua / ตัวอย่าง เช่น

หน่วยเสียง	คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย
/ ia /	เปี๋ย	/ pia3 /	ขนมเปี๊ยะ ผมเปีย
	เหยียก	/ jiak6 /	เรียก
	เฉียก	/ chiak6 /	เชือก
/ ɯa /	เฉื่อม	/ chɯam6 /	ไม่เต็มเต็ง ซึมเซา
	เดื่อน	/ dɯan3 /	ไส้เดือน เดือน จันทร์
/ ɯa /	เผรื่อ	/ phrɯa6 /	เฉอะแฉะ

/ ua /	ตั๋ว	/ tua3 /	ตัว (สรรพนาม)
	ฮั่ว	/ hua5 /	วัว
	กร่วม	/ kruam3 /	สวม คร่อม ครอบ

ฉันทัส ทองช่วย (อ้างในอัครา บุญทิพย์ 2535 : 47) ให้ข้อสังเกตเรื่องสระประสมภาษาถิ่นใต้ว่า สระประสมในภาษาถิ่นใต้มีเฉพาะสระประสมเสียงยาว ส่วนสระประสมเสียงสั้นไม่มีคำใช้ หรือถ้ามีใช้ก็มีจำนวนน้อยมาก

5.2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาถิ่นใต้มีจำนวน 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมดสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ ยกเว้นเสียง / ŋ / พยัญชนะต้นอาจเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางแสดงหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาถิ่นใต้

ฐานกรณ์ / ลักษณะการเกิดเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปากล่างกับฟันบน	ฟัน-ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	ช่องเส้นเสียง
ระเบิด ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p		t		k	ʔ
พ่นลม	ph		th		kh	
ก้อง	b		d			
กึ่งเสียดแทรก ไม่พ่นลม				c		
พ่นลม				ch		
เสียดแทรก		f	s			h
นาสิก	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น			l			
กึ่งสระ	w			j		

5.2.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาถิ่นใต้มีพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยเสียง	คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย
/ p /	ปู่	/ pu:3 /	ปู่

หน่วยเสียง		คำภาษาถิ่นใต้	ความหมาย
/ t /	ตำย	/ ta:j3 /	ตาย
/ k /	ไก่	/ kaj3 /	ไก่
/ ʔ /	เอ๋ม	/ ʔe:m3 /	อิ่ม
/ ph /	ผ่อ	/ phɔ:6 /	พ่อ
/ th /	ทา	/ tha:6 /	ดอยท่า
/ kh /	คาว	/ kha:w2 /	ข้าว
/ b /	บา	/ ba:4 /	บ้า
/ d /	ดื๋อ	/ dɯ:3 /	สะดือ
/ c /	จ๋ง	/ coŋ3 /	กระจง จง
/ ch /	เฉียก	/ chiak6 /	เชือก
/ f /	ไฟ	/ faj5 /	ไฟ
/ s /	โซ	/ so:6 /	โซ่
/ h /	ฮู้	/ hu:1 /	หู
/ m /	หม่าย	/ ma:j7 /	ไม้
/ n /	น่า	/ na:5 /	นา
/ ɲ /	ญิ้ง	/ ɲiŋ1 /	ผู้หญิง
/ l /	โหลก	/ lo:k6 /	โลก ลูก
/ w /	หวิ่ง	/ wiŋ6 /	วิ่ง
/ j /	หยา	/ ja:3 /	ยา

จากการศึกษาเรื่องเสียงพยัญชนะในภาษาถิ่นใต้ (สงขลา) พบว่ามีความแตกต่างกัน คือ

1. อัครา บุญทิพย์ พบว่ามี / r / ในกลุ่มผู้พูดภาษาสงขลานอกเขตอำเภอเมือง โดยเฉพาะหมู่บ้านชนบททั่วไป แต่ซ่อนกลิ่น พิเศษสกลกิจ กล่าวว่าไม่มีเสียง / r / ในภาษาสงขลา ในที่นี้จึงจัดว่าไม่มีตามซ่อนกลิ่น พิเศษสกลกิจด้วย

2. อัครา บุญทิพย์ว่า หน่วยเสียง / f / ไม่มีในภาษาถิ่นใต้ มักใช้เสียง / khw / แทน เช่น ไฟ ออกเสียงว่า ไคว / khwaj5 / ไฝ ออกเสียงว่า ไขว / khwaj1 / แต่ซ่อนกลิ่น พิเศษสกลกิจ ว่ามีเสียง / f / ด้วย

5.2.2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ พยัญชนะต้นควบในภาษาถิ่นใต้มี 9 หน่วยเสียง ดังนี้คือ

หน่วยเสียง	คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย
/ pl /	ปลึ้ง	/ pliːŋ3 /	ปลิง
/ phl /	พล้าว	/ phlaːw1 /	ตรงดิ่ง ยิ่ง เร็ว
/ tl /	ตลอก	/ tlɔːk4 /	ตรอก
/ ts /	ตสวน	/ tsuan3 /	ตรวน
/ kl /	กลวย	/ kluaj4 /	กล้วย
/ kw /	กวาต	/ kwaːt4 /	กวาด
/ khl /	คลาด	/ khlaːt2 /	ขลาด
/ khw /	คว้าน	/ khwaːn1 /	ขวาน
/ ml /	เหมลิ่น	/ mlɤːn6 /	ลื่น

5.2.2.3 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย เสียงพยัญชนะท้ายหรือพยัญชนะสะกดในภาษาถิ่นใต้มี 9 หน่วยเสียง ดังนี้คือ

หน่วยเสียง	คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย
/ p /	หล็อบ	/ lɔp7 /	รบ ทะเลาะ
/ t /	หวัด	/ wat7 /	วัด
/ k /	ปาก	/ paːk4 /	ปาก
/ ʔ /	ผระ	/ phraʔ6 /	พระ
/ m /	คุม	/ khum2 /	นกคุ่ม
/ n /	เกี๋ยน	/ kian3 /	เกวียน
/ ŋ /	ค่ง	/ khoŋ5 /	ข้าวโพด
/ w /	ย่าว	/ jaːw5 /	ยาว
/ j /	ร้อย	/ rɔːj1 /	อร่อย

ฉันทัส ทองช่วย (อ้างในอัครา บุญทิพย์ 2535 : 34) ได้ให้ข้อสังเกตว่า คำในภาษาไทยมาตรฐาน ที่เป็นคำพยางค์เปิดประสมด้วยสระเสียงสั้น เช่น กะ / kaʔ6 /

พระ / phra?1 / จะออกเสียงเป็นคำพยางค์เปิดประสมด้วยสระเสียงยาวตามด้วย / ʔ / ในภาษาถิ่นใต้ เช่น กะ / ka:?4 / พระ / phra:?6 /

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 21 หน่วยปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมดยกเว้น / ŋ / ที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายเท่านั้น และมีเพียง 9 หน่วยเสียงที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้แก่ / p t k ʔ m n ŋ w j / พยัญชนะควบในภาษาถิ่นใต้มี 9 เสียงได้แก่ / pl phl tl ts kl kw khl khw ml /

5.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นใต้มี 7 หน่วยเสียงดังต่อไปนี้

ตารางแสดงการแยกเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นใต้

วรรณยุกต์ / พยัญชนะต้น	A	B	C	DL	DS
1	/ 1 / [45]		/ 2 / [43]		/ 1 / [45]
2	/ 3 / [34]		/ 4 / [33]		/ 3 / [34]
3					
4	/ 5 / [32]	/ 6 / [22]	/ 7 / [21]	/ 6 / [22]	/ 7 / [21]

1. **หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงสูงขึ้น** ใกล้เคียงกับเสียงตรีในภาษาไทยกลาง ตัวอย่างเช่น

/ kha:1 /	ค้า	ขา, ข่า
/ ma:1 /	ม้า	หมา
/ wat1 /	วัด	หวัด

2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงสูงระดับปลายเสียงตก ใกล้เคียงกับเสียงโทในภาษาไทยกลาง ตัวอย่าง

/ kha:t2 /	คาด	ขาด
/ ma:k2 /	มาก	หมาก

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงกลางขึ้น ใกล้เคียงกับเสียงจัตวาในภาษากลาง ตัวอย่าง

/ pi:3 /	ปี๋	ปี ปี่
/ plɔ:m3 /	ปล้อม	ปลอม
/ cut3 /	จุ๋ด	จุด

4. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงกลางระดับ ใกล้เคียงกับเสียงสามัญในภาษากลาง ตัวอย่าง

/ kɔ:n4 /	กอน	ก้อน
/ ba:4 /	บา	บ้า
/ kha:4 /	คา	ฆ่า

5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงกลางตก ใกล้เคียงกับเสียงโทในภาษากลาง อาจเรียกว่าเสียงโทเพี้ยน ตัวอย่าง

/ cha:5 /	ช่า	ชา
/ khon5 /	ค่น	คน
/ rian5 /	เรี่ยน	เรียน

6. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 เป็นเสียงต่ำระดับ ใกล้เคียงกับเสียงเอกในภาษากลาง ตัวอย่าง

/ phɔ:6 /	ผ่อ	พ่อ
/ mɛ:6 /	แหม่	แม่
/ lo:k6 /	โหลก	ลูก

7. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 7 เป็นเสียงต่ำตก ใกล้เคียงกับเสียงเอกในภาษากลาง แต่ระดับเสียงต่ำกว่า อาจเรียกว่าเสียงเอกเพี้ยน ตัวอย่าง

/ kha:7 /	ข่า	ค้า
/ khat7 /	ขัด	คัด
/ cha:ŋ7 /	ฉ่าง	ช้าง

สรุปลักษณะของหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการเกิดร่วมกับพยางค์

เสียงวรรณยุกต์	ลักษณะของเสียง	เกิดกับ
เสียงที่ 1	สูงขึ้น	คำเป็น A1 B1
		คำตาย DS1
เสียงที่ 2	สูงระดับตก	คำเป็น C1
		คำตาย DL1
เสียงที่ 3	กลางขึ้น	คำเป็น A23 B23
		คำตาย DS23
เสียงที่ 4	กลางระดับ	คำเป็น C23
		คำตาย DL23
เสียงที่ 5	กลางตก	คำเป็น A4
เสียงที่ 6	ต่ำระดับ	คำเป็น B4
		คำตาย DL4
เสียงที่ 7	ต่ำตก	คำเป็น C4
		คำตาย DS4

อัครา บุญทิพย์ (2535 : 37 – 8) พบว่าในคำตายสระเสียงสั้นมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ระหว่างคำที่ไม่มีตัวสะกด ซึ่งในการวิเคราะห์คือคำที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็น / -ʔ / กับคำที่มีตัวสะกด คือ คำที่มีพยัญชนะท้ายเป็น / -p -t -k / ดังต่อไปนี้คือ

อักษรสูงคำตายเสียงสั้นไม่มีตัวสะกด เช่น ฉุ โหะ สระ มีเสียงวรรณยุกต์เป็นวรรณยุกต์ / 2 /

อักษรสูงคำตายเสียงสั้นมีตัวสะกด เช่น ขัด ฉัด สุก มีเสียงวรรณยุกต์เป็นวรรณยุกต์ / 1 /

อักษรกลางคำตายเสียงสั้น ไม่มีตัวสะกด เช่น ปะ แกะ แตะ มีเสียงวรรณยุกต์เป็นวรรณยุกต์ / 4 /

อักษรกลางคำตายเสียงสั้น มีตัวสะกด เช่น กัด จับ ตบ มีเสียงวรรณยุกต์เป็นวรรณยุกต์ / 3 /

อักษรต่ำคำตายเสียงสั้น ไม่มีตัวสะกด เช่น คะ มะ ลุ มีเสียงวรรณยุกต์เป็นวรรณยุกต์ / 6 /

อักษรต่ำคำตายเสียงสั้น มีตัวสะกด เช่น ยิก พบ รัก มีเสียงวรรณยุกต์เป็นวรรณยุกต์ / 7 /

5.3 โครงสร้างพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ในภาษาถิ่นใต้เป็นแบบ C(C)V(V)1-7, C(C)V(V)C1-7 การปรากฏของพยัญชนะต้นไม่แตกต่างจากภาษากรุงเทพ (ไทยกลาง) คือ สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะควบกล้ำและวรรณยุกต์ทั้ง 7 หน่วยเสียงสามารถเกิดได้กับทั้งพยางค์ปิดและพยางค์เปิด ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้	ความหมาย
/ khan1 /	ขัน
/ khat1 /	ขัด
/ kha:j2 /	ไข้
/ khwit1 /	ขวิด
/ kan4 /	กั้น
/ kwa:ŋ4 /	กว้าง
/ kaw3 /	เกา
/ kwa:ŋ3 /	กวาง
/ khan5 /	คัน
/ phlu:5 /	พลู
/ kham6 /	ค่ำ
/ kla:p4 /	กราบ
/ kham7 /	ค้ำ
/ khlok7 /	ครก

5.4 โครงสร้างของคำและการประกอบคำ

อัครา บุญทิพย์ (2535 : 63 – 67) ศึกษาเรื่องคำและการใช้คำในภาษาถิ่นใต้ พบว่าคำมูลภาษาถิ่นใต้ส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียวแต่ก็มีคำมูลบางคำที่มีพยางค์มากกว่า 1 พยางค์ อันเกิดจากวิวัฒนาการของภาษาและยืมภาษาอื่นเข้ามา

5.4.1 คำมูลพยางค์เดียว เป็นคำที่มีพยางค์เดียว ซึ่งอาจจะเป็นคำไทยหรือคำยืมก็ได้ ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย	
/ phɔ:6 /	ผ่อ	พ่อ	คำไทย
/ lo:k6 /	โหลก	ลูก	คำไทย
/ mla?6 /	หมละ	มะระ	มีการควบคำสองพยางค์เป็นคำ
/ mle?6 /	เหมละ	มะลิ	พยางค์เดียว
/ mlaj5 /	ไมล้	กำไร	มีการตัดพยางค์แรกออกไปเหลือ
/ mlap7 /	มลับ	สำรับ	แต่ตัวสะกดมาควบกับพยัญชนะต้น
/ mlaŋ5 /	มลั้ง	กำลัง	ร ล ในพยางค์ท้าย
/ lut1 /	ลุด	โคลน	ยืมมลายู
/ khoŋ5 /	ค่ง	ข้าวโพด	ยืมมลายู
/ muk7 /	หมึก	ตื่ม	ยืมเขมร
/ lɛ:ŋ1 /	แล้ง	พูด	ยืมเขมร

คำมูลภาษาถิ่นใต้ส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียวซึ่งเป็นคำที่ใช้ร่วมกับภาษาไทยถิ่นอื่นๆ แต่ภาษาถิ่นใต้อาจมีการเปลี่ยนแปลงทำให้คำซึ่งเป็น 2 พยางค์กลายเป็นคำพยางค์เดียว ดังตัวอย่าง คำว่า / mla?6 / / mle?6 / ซึ่งในภาษาถิ่นกลางใช้ว่า มะระ มะลิ เนื่องจากมีการควบเสียงคำสองพยางค์เป็นพยางค์เดียว โดยมักเกิดกับคำที่พยางค์หลังเป็นพยัญชนะ ร ล คำว่า กำไร สำรับ กำลัง ในภาษาไทยกลางกลายเป็น / mlaj5 / / mlap7 / / mlaŋ5 / ในภาษาถิ่นใต้เนื่องจาก เสียงพยัญชนะต้นและเสียงสระในพยางค์แรกถูกตัดออกไป เหลือเพียงตัวสะกดของพยางค์แรก แล้วควบกับเสียงพยัญชนะต้น ล ในพยางค์ท้าย

5.4.2 คำมูลสองพยางค์ เป็นคำเฉพาะของภาษาถิ่นใต้เองหรืออาจเป็นคำยืมจากภาษาถิ่นอื่นเข้ามา ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย	
/ se:t2sa:1 /	เซดซ้า	ลำบาก	
/ khu:7 ram5 /	ขู่ร่ำ	เลียงผา	
/ na:7 ka:3 /	หน่ากำ	นาพิกา	มีการตัดพยางค์กลางคำ
/ ne:5 khun5 /	เน่ดุ่น	เนรคุณ	
/ to:4 naŋ1 /	โตนั้ง	ตุนาหงัน (ตู่หมั้น)	มีการเปลี่ยนแปลงเสียงเล็กน้อย
/ nɛp1 phlaw5 /	แน็บเพล่า	สนับเพลา (กางเกง)	

5.4.3 การประกอบคำ ในภาษาถิ่นใต้มีการนำคำมูลมารวมกันเป็น 3 แบบ คือ (ดูรายละเอียดที่อัครา บุญทิพย์ 2535 : 68 – 75)

1. คำซ้ำ
2. คำซ้อน
3. คำประสม

5.4.3.1 คำซ้ำ

ในภาษาถิ่นใต้มีการซ้ำคำแล้วเกิดคำใหม่ ที่มีลักษณะต่าง ๆ คือ

1. ซ้ำเสียงเพื่อให้เกิดความหมายเป็นคำวิเศษณ์ เช่น ดิก ถ้าออกเสียงครั้งเดียวจะยังไม่ได้ความหมาย แต่เมื่อออกเสียงซ้ำเป็น ดิกดิก จึงได้ความหมายว่า ซุกซน สะดิ้ง ตัวอย่างคำอื่น ๆ เช่น

คำภาษาถิ่นใต้		ความหมาย
/ kok3 kok3 /	กอ๊กกอ๊ก	แก่มาก แข็งมาก
/ trɛk3 trɛk3 /	แตร็กแตร็ก	ออกันแน่น
/ pat3 pat3 /	ปั๊ดปั๊ด	โกรธ ลุกลี้ลุกลน
/ ʔɛk3 ʔɛk3 /	แอ๊ก แอ๊ก	มาก แน่น

2. ซ้ำคำลักษณนามเพื่อแสดงความหมายว่า <u>แต่ละ</u> เป็นการเน้นความหมายเพื่อแยกนามออกเป็นหน่วย ๆ และบอกความเป็นพหูพจน์ เช่น

/ nuaj2 nuaj1 / น่วยน้วย หน่วยหน่วย

ใช้เป็นลักษณนามของผลไม้ ภาชนะ เช่น กล้วยนี้หน่วยหน่วย (หมายความว่า กล้วยนี้แต่ละผล อาจจะใหญ่มากหรือเล็กมากก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เห็นกล้วยตรงหน้า ถ้าต้องการสื่อความหมายให้ชัดเจนต้องใช้วิเศษณ์บอกขนาดขยายความ)

/ kluaj4 ni:4 nuaj2 nuaj1 tha:w4 / กล้วยนี้แต่ละลูกใหญ่มาก

/ kluaj4 ni:4 nuaj2 nuaj1 tha:w6 hi:t2 / กล้วยนี้แต่ละลูกเล็กมาก

/ hua2 hua1 / หัวหัว

ใช้เป็นลักษณนาม หนังสือ สมุด หัวพืช หัวคน หัวสัตว์ ตัวอย่าง

/ naŋ2 sɯ:1 hua2 hua1 tɤ:p4 / หนังสือแต่ละเล่มใหญ่มาก

/ naŋ2 sɯ:1 hua2 hua1 tha:w6 hi:t2 / หนังสือแต่ละเล่มเล็กมาก

3. คำซ้ำที่เป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ มักเป็นคำใช้กับสัตว์เลี้ยง

/ ku:k1 ku:k1 /	กู๊กกู๊ก	เสียงเรียกไก่
/ cu:t1 cu:t1 /	จู๊ดจู๊ด	เสียงเรียกสุนัข
/ miaw1 miaw1 /	เมี้ยวเมี้ยว	เสียงเรียกแมว
/ ʔwaʔ2 ʔwaʔ2 /	อ๊วะอ๊วะ	เสียงเรียกหมู
/ huj2 huj2 /	ฮุ่ยฮุ่ย	เสียงไล่วัว ควาย

คำซ้ำที่เป็นคำเลียนเสียงธรรมชาตินี้ ภาษาถิ่นใต้แต่ละท้องถิ่นอาจออกเสียงแตกต่างกันไปบ้าง

5.4.3.2 คำซ้อน คำซ้อนในภาษาถิ่นใต้แบ่งเป็น

1. คำซ้อนเพื่อความหมาย คือ การนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันหรือความหมายคู่กันมาซ้อนกัน เพื่อเน้นความหมายหรือเกิดความหมายใหม่ ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้		คำศัพท์	ความหมาย
/ kho:1 luj5 /	โค้ลุย	โขลุย	มากมาย
/ klɯa3 khɤ:j5 /	เกลื่อเค่ย	เกลือเคย	น้ำปลาหวาน
/ tha:w4 tham1 /	ทาวท้ำ	เฒ่าถ้ำ	ใหญ่โต

คำภาษาถิ่นใต้		คำศัพท์	ความหมาย
/ kɛ:4 plɯaj3 /	แกเปลื้อย	แก้เปลื้อย	เปลื้อยกาย
/ hiap2chiap6 /	เฮียบเฉียบ	เงียบเชียบ	เงียบสงัด

2. คำซ้อนเพื่อเสียง คือการนำคำที่มีเสียงคล้ายคลึงกันมาซ้อนกัน โดยแต่ละพยางค์ไม่มีความหมายหรือมีความหมายแต่ไม่สัมพันธ์กับคำซ้อนที่เกิดใหม่ ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้		คำศัพท์	ความหมาย
/ khlɔ:k6 khlɛ:k6 /	ขลอกแขลก	คลอกแคลก	คลื่นไส้
/ sɔk1 sɛk1 /	ซ็อกแซ็ก	ส็อกแส็ก	ไม่เป็นชิ้นเป็นอัน
/ lu?2 la?2 /	ลุ่ล่ะ	หลุหละ	เลอะเทอะ เปรอะเปื้อน
/ nu:6 ni:6 /	หนู่หนี่	นู่นี่	เสียงกระหนุงกระหนิง
/ tu:4 ti:4 /	ตูตี	ตู้ตี้	จักจี้
/ kup3 kap3 /	กุ๋บกั๋บ	กุบกับ	รีบร้อน
/ ka:j6 la:j1/	ก่ายล้าย	กายหลาย	ไขว่คว้า ไม่อยู่นิ่ง
/ ka:ŋ6 la:ŋ1 /	ก่างล้าง	กางหลาง	เกะกะ เกกมะเหรก เกเร

5.4.3.3 คำประสม คือการนำคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกัน แล้วเกิดเป็นคำใหม่มีความหมายใหม่ ในภาษาถิ่นใต้มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำประสมที่เรียงลำดับคำตามปกติเหมือนภาษากลาง แต่เป็นคำเฉพาะในภาษาถิ่นใต้ ไม่มีใช้ในภาษากลาง ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้		คำศัพท์	ความหมาย
/ khi:2 phra:7 /	คีผร่า	ขี้พร้า	ฟักเขียว
/ na:m7 ta:w4 /	หน่ามตาว	น้ำเต้า	ฟักทอง
/ khi:2 chit7 /	คีฉิด	ขี้ชิด	ตระหนี่ ขี้เหนียว
/ sa:j2 ?e:w3 /	ซ่ายเอ๋ว	สายเอว	เข็มขัด
/ lɛk1 khu:t2 /	แล็กคูด	เหล็กขูด	กระต่ายขูดมะพร้าว
/ lɛk1 kho:n5 /	แล็กโค่น	เหล็กโคน	ตะปู

2. คำประสมที่เรียงลำดับคำต่างจากภาษากลาง

คำภาษาถิ่นใต้		คำศัพท์	ความหมาย
/ daŋ3 kha:w2 /	ดั้งคาว	ดังข้าว	ข้าวตัง
/ phi:6 luaŋ1 /	ผี่ล้วง	พี่หลวง	หลวงพี่
/ pho:6 luaŋ1 /	ผ่อล้วง	พ่อหลวง	หลวงพ่อ
/ na:7 luaŋ1 /	หน่าล้วง	น้าหลวง	หลวงน้า

3. คำประสมที่ใช้คำต้นบอกลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น เช่น

ใช้คำ <u>ส้ม</u> บอกรสเปรี้ยว ใช้คำ <u>แม่</u> บอกความสำคัญหรือขนาดใหญ่

ใช้คำ <u>ลูก</u> บอกขนาดเล็กๆ ใช้คำ <u>หัว</u> บอกความสำคัญของตำแหน่งที่เด่นชัด

ใช้คำ <u>ขี้</u> บอกความไม่ดี ไม่มีคุณค่า ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้		คำศัพท์	ความหมาย
/ sɔm2 kha:m1 /	ซ็อมค้าม	ส้มขาม	มะขาม
/ sɔm2 na:w5 /	ซ็อมน่าว	ส้มนาว	มะนาว
/ sɔm2 thɔ:n7 /	ซ็อมถ่อน	ส้มท้อน	กระท้อน
/ mɛ:6 rɤn5 /	แห่มเริ่น	แม่เรือน	เรือนใหญ่
/ mɛ:6 khan1 /	แหม่คั้น	แม่ขัน	ขันใบใหญ่
/ mɛ:6 cɛ:3 /	แหม่แจ๋	แม่แจ	แม่กุญแจ
/ lo:k6 khwa:n1 /	โหลกคว้าน	ลูกขวาน	ขวานขนาดเล็ก
/ lo:k6 pha:2 /	โหลกพา	ลูกผ้า	ผ้าเช็ดหน้า
/ lo:k6 thua2 /	โหลกทวย	ลูกถ้วย	ถ้วยใบเล็ก
/ hua1 wat7 /	ฮั้วหวัด	หัววัด	สมภาร, เจ้าอาวาส
/ hua1 na:5 /	ฮั้วน่า	หัวนา	ดันนา
/ hua1 mɔ:k2 /	ฮั้วม่อก	หัวหมอก	เช้าตรู่
/ khi:2 do:k4 /	ขีโดก	ขี้ดูก	ผอม มีเนื้อน้อย
/ khi:2 hɔk1 /	ขีฮ็อก	ขี้หก	โกหก
/ khi:2 rɔ:ŋ7 /	ขีหร่อง	ขี้ร้อง	ขี้แย ร้องไห้เก่ง

5.5 เปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้

ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้มีความแตกต่างกันอยู่บ้างในเรื่องพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และการใช้คำ ซึ่งจะได้กล่าวถึงดังต่อไปนี้

5.5.1 เปรียบเทียบเสียงภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้

5.5.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะที่ต่างกัน

เสียงพยัญชนะที่แตกต่างกันระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้มี 3 เสียงคือ หน่วยเสียง /ɲ/ /ŋ/ /r/ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

5.5.1.1.1 เสียง /ɲ/ และ /j/

ในภาษาไทยถิ่นใต้มีทั้งเสียง /ɲ/ และ /j/ ญ และ ย แต่ในภาษาไทยกลางมีแต่เสียง /j/ ย คำที่ภาษาไทยกลางออกเสียงเป็น /j/ นั้น ในภาษาถิ่นใต้ออกเสียงเป็น /ɲ/ ก็มี /j/ ก็มี ตัวอย่างเช่น

คำที่ออกเสียง /ɲ/

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ja:3/	/ɲa:2/	ญา	หญ้า
/jiŋ5/	/ɲiŋ1/	ญิ้ง	หญิง
/jaj2/	/ɲaj1/	ไญ้	ใหญ่
/jaŋ1/	/ɲaŋ5/	ญัง	ยัง
/ja:m1/	/ɲa:m1/	ญ้าม	ยาม

คำที่ออกเสียง /j/

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ja:1/	/ja:3/	หยา	ยา
/ja:3/	/ja:6/	หย่า	ย่า
/jok4/	/jɔk7/	หย็อก	ยก
/ja:j1/	/ja:j5/	ยาย	ยาย

5.5.1.1.2 เสียง / ŋ / และ / h /

ในภาษาถิ่นใต้ไม่มีเสียง / ŋ / ง เป็นพยัญชนะต้น คำที่เป็นเสียง / ŋ / ง ในภาษาถิ่นกลางจะเป็นเสียง / h / ห ฮ ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ ŋa:m1 /	/ ha:m5 /	ฮ่าม	(สวย) งาม
/ ŋa:n1 /	/ ha:n5 /	ฮ่าน	งาน
/ ŋɤn1 /	/ hɤn5 /	เฮิ่น	เงิน
/ ŋa:j3 /	/ ha:j6 /	ฮ่าย	ง่าย
/ ŋaw1 /	/ haw5 /	เฮา	เงา
/ ŋɔ:1 /	/ hɔ:5 /	ฮอ	งอ

5.5.1.1.3 เสียง / r / และ / l /

ในภาษาถิ่นกลางมีทั้ง / r / และ / l / ร และ ล แต่ในภาษาถิ่นใต้มีแต่ / l / ล เสียง / r / ร ในภาษาไทยกลางจะเป็น / l / ล ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ ra:ŋ1 /	/ la:ŋ5 /	ล่าง	ราง
/ ra:w1 /	/ la:w5 /	ล่าว	ราว
/ rɯaŋ3 /	/ lɯaŋ6 /	เหลื่อง	เรื่อง
/ ri:t3 /	/ li:t6 /	หลี่ด	รีด

มีบางคำที่ในกรุงเทพเป็น / r / แต่ในถิ่นใต้เป็นพยัญชนะอื่น แต่มีเพียงคำสองคำ เช่น / riak3 / → / jiak6 / เรียก

5.5.1.2 เสียงพยัญชนะที่มีตรงกันแต่ใช้แตกต่างกัน

5.5.1.2.1 เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

ในคำภาษาถิ่นใต้บางคำเราพบว่ามีเสียงพยัญชนะต้นแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นกลาง แต่ความแตกต่างเช่นนี้ปรากฏในคำจำนวนไม่มากนัก และเสียงที่แตกต่างกันจะมีฐานที่เกิดที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ ne:n1 /	/ de:n5 /	เด้น	เณร

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ nit4 /	/ hi:t2 /	ฮีด	นิด เล็กน้อย
/ ma1 khɯa5 khɯ:n5 /	/ khɯa1 hɯ:n1 /	เคื่อฮื้น	มะเขือขืน
/ khe:k2 hua5 /	/ che:k2 hua1 /	เชกหัว	เขกหัว
/ ki:2 /	/ khi:3 /	คี๋	กี่

5.5.1.2.2 เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาถิ่นใต้มีมากกว่าภาษาถิ่นอื่น เนื่องจากในภาษาถิ่นเหนือและถิ่นอีสานไม่มีพยัญชนะควบกล้ำกับ / l / ล นอกจากนั้น ภาษาถิ่นใต้ยังมีคำจำนวนหนึ่งที่เป็นเสียงควบกล้ำ / ml / มล ใช้อยู่ พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาถิ่นกลางและถิ่นใต้มีความแตกต่างกันดังนี้คือ

1. คำที่ไม่เป็นควบกล้ำในภาษาถิ่น แต่เป็นควบกล้ำในภาษาถิ่นใต้ ซึ่งมีอยู่หลายประเภทคือ

ก. คำไทยกลางที่เคยเป็นคำ 2 พยางค์ที่พยางค์หน้าเป็นเสียง อำ และพยางค์หลังมีพยัญชนะต้น ร ล ในภาษาถิ่นใต้เกิดการตัดพยางค์หน้าออกเหลือไว้แต่เสียงตัวสะกด / -m / ซึ่งมารวมกับ / l / ที่อยู่ในพยางค์ต่อมา ทำให้กลายเป็นคำพยางค์เดียวที่มีพยัญชนะต้นควบกล้ำ / ml / ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ kam1laj1 /	/ mlaj5 /	ไมล้	กำไล
/ kam1raj1 /	/ mlaj5 /	ไมล้	กำไร
/ kham1ron1 /	/ mlon5 /	มล้น	คำรน
/ cham1lɛʔ2 /	/ mlɛ:ʔ1 /	แมล่ะ	ชำแหละ
/ tam1lɯŋ1 /	/ mlɯŋ5 /	มลึง	ตำลึง
/ sam5lak4 /	/ mlak7 /	มลัก	สำลัก

ข. คำที่ในพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียง / ml / มล เหลือเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาไทยกลางแต่ยังคงเป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาถิ่นใต้ เนื่องจากภาษาถิ่นใต้ยังเก็บเสียงควบกล้ำซึ่งเป็นเสียงของภาษาไทยดั้งเดิมไว้ ในขณะที่ภาษาไทยกลางเปลี่ยนเป็น

พยัญชนะต้นเดี่ยว ดังนั้นในกลุ่มนี้เสียงที่เป็น / ml / ในภาษาถิ่นใต้จะเป็น / m / หรือ / l / ในภาษาถิ่นกลาง ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ mɯak3 /	/ mlɯak6 /	เมลือก	เมือก
/ met4 /	/ mlet7 /	เมล็ด	เม็ด
/ lɯːn3 /	/ mlɤːn6 /	เหมลิ่น	ลิ่น
/ lɯːm1 /	/ mlɤːn5 /	เมลิ่น	ลืม (ตา)
/ man1 /	/ mlɯaŋ5 /	เมลื่อง	เป็นมัน มลังเมลือง
/ mɯaj3 /	/ mlɯaj6 /	เมลื่อย	เมื่อย

ค. คำที่เป็นเสียง / f / ในภาษาไทยกลาง ส่วนมากจะเป็นเสียง / khw / ในภาษาถิ่นใต้ และเสียง / khw / ในภาษาไทยกลาง ส่วนมากเป็น / f / ในภาษาถิ่นใต้

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ faj1 /	/ khwaj5 /	ไคว่	ไฟ
/ fan1 /	/ khwan5 /	ควั่น	ฟัน
/ fɯːn1 /	/ khwɯːn5 /	ควื่น	ฟืน
/ fɔːŋ1 /	/ khwɔːŋ5 /	คว่อง	ฟอง
/ faːŋ1 /	/ khwaːŋ5 /	คว่าง	ฟาง
/ fat4 /	/ khwat7 /	ขวั้ด	ฟัด
/ faj5 /	/ khwaj1 /	ไค้ว	ไฝ
/ fan5 /	/ khwan1 /	ขวัน	ฝัน
/ fiː5 /	/ khwiː1 /	ขวี	ฝี
/ khwaːm1 /	/ faːm5 /	ฝ้าม	ความ
/ khwaːj1 /	/ faːj5 /	ฝ้าย	ควาย
/ khwaː5 /	/ faː1 /	ฝา	ขวา
/ khwit2 /	/ fit1 /	ฝิด	ขวิด

ง. คำที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยถิ่นกลางแต่เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาถิ่นใต้ เนื่องจากพยัญชนะต้นตัวใดตัวหนึ่งถูกละไป หรืออาจเปลี่ยนเสียงพยัญชนะไปก็ได้ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ khraj1 /	/ khaj5 /	ไค่	ใคร
/ khlɯap3 /	/ khɯap6 /	เคือบ	เคลือบ
/ troŋ1 /	/ toŋ3 /	ตง	ตรง (นี้)
/ kwian1 /	/ kian3 /	เกี๋ยน	เกวียน
/ kro:n5 /	/ lo:n5 /	โล่น	โก๋รน
/ khrɯa1 /	/ lɯa5 /	เลื่อ	เครือ
/ plɔ:p2 /	/ lɔ:p6 /	ลอบ	ปลอบ
/ kwak2 /	/ wak1 /	หวัก	กวัก
/ kwaj1 /	/ we:5 /	เว้	ไกว
/ kwa:2 /	/ wa:1 /	หวา	กว่า
/ truan1 /	/ suan3 / / tsuan3 /	สวน ตสวน	ตรวน
/ kruaj1 /	/ suaj3 / / tsuaj3 /	สวย ตสวย	กรวย
/ krɔ:ŋ1 /	/ sɔ:ŋ3 / / tsɔ:ŋ3 /	สอง ตสอง	กรอง

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า / khraj1 / ในภาษาไทยกลางเปลี่ยนเป็น / khaj5 / ในภาษาถิ่นใต้ เนื่องจากพยัญชนะตัวที่ 2 คือ / r / หายไป คำว่า / kwa:2 / ในภาษาไทยกลางเป็น / wa:1 / ในภาษาถิ่นใต้ เนื่องจากพยัญชนะตัวที่ 1 คือ / k / หายไป คำว่า / truan1 / ในภาษาไทยกลางกลายเป็น / suan3 / หรือ / tsuan3 / [2] ในภาษาถิ่นใต้ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำไป

5.5.1.2.3 เสียงพยัญชนะท้าย

เสียงพยัญชนะท้ายในถิ่นกลางและภาษาถิ่นใต้มี 9 เสียงเหมือนกันคือ / p t k ʔ m n ŋ w j / และคำส่วนใหญ่ก็จะออกเสียงพยัญชนะท้ายตรงกัน แต่มีบางคำที่เสียงพยัญชนะท้ายออกเสียงต่างกัน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ nep2 /	/ nɛt1 /	แน็ด	เหน็บ
/ ʔɯam1 /	/ ʔɯan4 /	เอื๋อน	เอือม
/ phruŋ3 /	/ phro:k6 /	โผรก	พรุ่ง
/ fɛ:t2 /	/ khwɛ:p2 /	แควบ	แฝด

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ khap4 /	/ khat7 /	ขัด	กับ

5.5.1.3 หน่วยเสียงสระที่ต่างกัน

ภาษาถิ่นกลางและถิ่นใต้มีสระเดี่ยว 18 เสียงและสระประสม 3 เสียงเหมือนกัน แต่สระประสมในภาษาถิ่นใต้จะออกเสียงเป็นเสียงยาว ที่ออกเสียงเป็นเสียงสั้นจะมีน้อยมาก และถึงแม้จะมีระบบเสียงสระเหมือนกัน แต่เมื่อนำคำมาเปรียบเทียบก็จะพบว่าในบางคำมีเสียงสระที่ภาษาถิ่นใต้ใช้แตกต่างจากภาษาถิ่นกลางและมีจำนวนคำมากพอสมควร ถึงแม้ว่าจะไม่แตกต่างทุกคำเป็นระบบเหมือนเสียงพยัญชนะก็ตาม ความแตกต่างของเสียงสระในภาษาถิ่นกลางและถิ่นใต้มีดังนี้คือ

5.5.1.3.1 เสียงสระสั้น-ยาวต่างกัน

มีคำส่วนหนึ่งที่ภาษาถิ่นกลางออกเสียงเป็นสระเสียงสั้นแต่ภาษาถิ่นใต้ออกเสียงเป็นสระเสียงยาว เช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ khaj3 /	/ kha:j2 /	คาย	ไข้
/ chaj3 /	/ cha:j6 /	ฉ่าย	ใช่
/ chaj4 /	/ cha:j7 /	ฉ่าย	ใช้
/ waj3 /	/ wa:j2 /	วาย	ไหว้
/ haj3 /	/ ha:j2 /	ฮาย	ให้
/ maj3 /	/ ma:j6 /	มาย	ไม่
/ thaw3 /	/ tha:w4 /	ฒาว	เฒ่า
/ thaw3 /	/ tha:w6 /	ท่าว	เท่า
/ khiŋ5 /	/ khi:ŋ1 /	ขีง	ขิง
/ liŋ1 /	/ li:ŋ5 /	ลี่ง	ลิง
/ pliŋ1 /	/ pli:ŋ3 /	ปลี่ง	ปลิง
/ sin5 /	/ si:n1 /	ซี้น	สิน

เสียงสระที่ภาษาถิ่นกลางใช้เป็นสระเสียงสั้นแล้วภาษาถิ่นใต้ใช้เป็นสระเสียงยาวนี้มิได้เป็นทุกคำ คำส่วนใหญ่ยังใช้เสียงสระตรงกัน เช่น ใจ ภาษาถิ่นใต้ก็ใช้ / caj3 / ซึ่งเป็นสระเสียงสั้นเหมือนกัน ไป ก็ใช้ว่า / paj3 / ดิน ก็ใช้ว่า / din3 / เป็นต้น นอกจากนี้ในการ

ออกเสียงสระเสียงสั้นของภาษาถิ่นใต้ก็จะมีลักษณะแตกต่างจากภาษากลาง สระเสียงสั้นในภาษาถิ่นใต้จะมีเสียงยาวกว่าสระเสียงสั้นในภาษาไทยกลาง คือ จะอยู่ตรงกลางระหว่างสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวในภาษาไทยกลาง

5.5.1.3.2 เสียงสระต่างกัน เสียงสระที่ภาษาถิ่นกลางและภาษาถิ่นใต้มีตรงกันแต่ใช้ต่างกันมักเป็นเสียงสระที่ฐานเสียงใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ i: / → / e: /	/ khi:2 /	/ khe:1 /	เค้	ขี่
	/ si:2 /	/ se:1 /	เส่	สี่
	/ ni:3 /	/ ne:6 /	เน่	นี่
	/ thi:3 /	/ the:6 /	เท่	ที่
/ i / → / e /	/ ti?2 /	/ te?4 /	เตะ	ติ
	/ ma1li4 /	/ mle?6 /	เหมละ	มะลิ
/ e / → / ɛ /	/ keŋ2 /	/ kɛŋ3 /	แก็ง	เก่ง
	/ kep2 /	/ kɛp3 /	แก็บ	เก็บ
	/ khet2 /	/ khɛt1 /	แค็ด	เข็ด
	/ cet2 /	/ cɛt3 /	แจ็ด	เจ็ด
	/ len3 /	/ lɛn6 /	แล็น	เล่น
	/ jep4 /	/ jɛp7 /	แหย็บ	เย็บ
/ ɯ: / → / ɤ: /	/ chɯ:3 /	/ chɤ:6 /	เฉ่อ	ชื่อ
	/ sɯ:3 /	/ sɤ:6 /	เส่อ	ซื่อ
	/ khlɯ:n3 /	/ khlɤ:n6 /	เขลิ่น	คลื่น
	/ tɯ:n2 /	/ tɤ:n3 /	เติน	ตื่น
/ u,u: / → / o: /	/ phruŋ3 /	/ phro:k6 /	โพรก	พรุ่ง
	/ phu:3 /	/ pho:2 /	โพ	ผู้
	/ plu:k2 /	/ plo:k4 /	โปลก	ปลูก
	/ thu:k2 /	/ tho:k2 /	โทก	ถูก
	/ lu:k3 /	/ lo:k6 /	โหลก	ลูก
	/ su:3 /	/ so:2 /	โซ	สู้

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ o / → / ɔ /	/ nok4 /	/ nɔk7 /	หน็อก	นก
	/ kop2 /	/ kɔp3 /	ก็อบ	กบ
	/ cot2 /	/ cɔt3 /	จ็อด	จด
	/ pot2 /	/ pɔt3 /	ป็อด	ปด
	/ phop4 /	/ phɔp7 /	ผ็อบ	พบ
	/ top2 /	/ tɔp3 /	ต็อบ	ตบ
	/ kra1 doŋ3 /	/ dɔŋ4 /	ด็อง	กระดัง
	/ kom3 /	/ kɔm4 /	ก็อม	กัม
	/ khon3 /	/ khɔn2 /	ค็อน	ขัน
	/ don3 /	/ dɔn4 /	ด็อน	ดัน
	/ khon4 /	/ khɔn7 /	ค็อน	คัน
	/ phon4 /	/ phɔn7 /	พ็อน	พัน
	/ lon4 /	/ lɔn7 /	ล็อน	ลัน

เสียง / o / ที่ตามด้วยตัวสะกดแม่ กก กด กบ (คำตาย) ในภาษาไทยกลางจะเป็นเสียง / ɔ / ในภาษาถิ่นใต้ทุกคำ (อัครา บุญทิพย์ 2535 : 54) และเสียง / o / ที่ตามด้วยตัวสะกดแม่ กง กน กม ที่มีเสียงวรรณยุกต์โทและตรีในภาษาถิ่นกลาง จะเป็นเสียง / ɔ / ในภาษาถิ่นใต้ (วิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์ 2498 : 49)

เสียงสระในภาษาถิ่นกลางและถิ่นใต้ที่ใช้แตกต่างกันดังนี้ ไม่ได้เกิดในคำทุกคำของภาษา แต่มีจำนวนมากพอสมควรสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างของเสียงสระอื่น ๆอีก แต่จะมีจำนวนคำไม่มากนัก เช่น

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ e / → / i /	/ men5 /	/ min1 /	มิ้น	เหม็น
/ ɯ: / → / i: /	/ jɯ:m1 /	/ ʔi:m3 /	อี๋ม	ยิม
/ o / → / ɛ /	/ mot2 /	/ mɛt1 /	แม็ด	หมด
/ ɯa / → / ia /	/ chɯak3 /	/ chiak6 /	เฉียก	เชือก
/ ɯa / → / ɤ /	/ rɯan1 /	/ rɤn5 /	เริ่น	เรือน
/ ia / → / ɯa /	/ plian2 /	/ plɯan3 /	เปลี่อน	เปลี่ยน
/ ɯa / → / ɤ: /	/ mɯa3 /	/ mɤ:6 /	เหม่อ	เมื่อ

5.5.1.4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

ภาษาไทยกลางมีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ภาษาถิ่นใต้มีเสียงวรรณยุกต์ 7 หน่วยเสียง มีลักษณะทางสัทศาสตร์และการแตกตัวของเสียงที่ต่างกันดังนี้คือ

ตารางแสดงเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกลาง

<table>
<tr><th>วรรณยุกต์
พยัญชนะต้น</th><th>A</th><th>B</th><th>C</th><th>DL</th><th>DS</th></tr>
<tr><td>1</td><td>/5/
[24]</td><td rowspan="3">/2/
[21]</td><td rowspan="3">/3/
[41]</td><td colspan="2" rowspan="3">/2/
[21]</td></tr>
<tr><td>2</td><td rowspan="3">/1/
[33]</td></tr>
<tr><td>3</td></tr>
<tr><td>4</td><td></td><td></td><td>/4/
[44]</td><td>/3/
[41]</td><td>/4/
[44]</td></tr>
</table>

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	/ 1 /	[33]	เสียงกลาง – ระดับ
	/ 2 /	[21]	เสียงต่ำ – ระดับ
	/ 3 /	[41]	เสียงสูง – ตก
	/ 4 /	[44]	เสียงสูง – ระดับ
	/ 5 /	[24]	เสียงต่ำ – ขึ้น

ตารางแสดงเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นใต้

วรรณยุกต์ / พยัญชนะต้น	A	B	C	DL	DS
1	/1/ [45]		/2/ [43]		/1/ [45]
2	/3/ [34]		/4/ [33]		/3/ [34]
3					
4	/5/ [32]	/6/ [22]	/7/ [21]	/6/ [22]	/7/ [21]

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

/ 1 /	[45]	เสียงสูง – ขึ้น
/ 2 /	[43]	เสียงสูง – ระดับ - ตก
/ 3 /	[34]	เสียงกลาง – ขึ้น
/ 4 /	[33]	เสียงกลาง – ระดับ
/ 5 /	[32]	เสียงกลาง – ตก
/ 6 /	[22]	เสียงต่ำ – ระดับ
/ 7 /	[21]	เสียงต่ำ – ตก

จากตารางเปรียบเทียบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นใต้แสดงให้เห็นว่า

1. เสียงวรรณยุกต์สามัญ / 1 / ในภาษาไทยกลางที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางคำเป็น (A 23) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์กลางขึ้น / 3 / ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

ไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ pa:1 /	/ pa:3 /	ป๋า	ปา
/ ta:1 /	/ ta:3 /	ต๋า	ตา
/ ka:1 /	/ ka:3 /	ก๋า	กา
/ ʔa:1 /	/ ʔa:3 /	อ๋า	อา

หากเป็นคำในภาษาไทยกลางที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำคำเป็น (A 4) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์กลาง – ตก / 5 / ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

ไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ dɛ:ŋ1 /	/ dɛ:ŋ5 /	แต่ง	แดง
/ mɯ:1 /	/ mɯ:5 /	มื่อ	มือ
/ khon1 /	/ khon5 /	ค่น	คน

2. เสียงวรรณยุกต์เอก / 2 / ในภาษาไทยกลางที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงคำเป็น (B1) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์สูง – ขึ้น / 1 / ในภาษาถิ่นใต้ เช่น

ไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ kha:2 /	/ kha:1 /	ค้า	ข่า
/ pha:2 /	/ pha:1 /	พ้า	ผ่า
/ khaw2 /	/ khaw1 /	เข้า	เข่า

หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางคำเป็น (B 23) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ กลาง – ขึ้น / 3 / ในภาษาถิ่นใต้ จะเห็นได้ว่าในภาษาไทยกลาง A23 จะเป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญ ส่วน B23 เป็นเสียงวรรณยุกต์เอก แต่ในภาษาถิ่นใต้ A23 และ B23 มีเสียงวรรณยุกต์เดียวกัน คือเสียงวรรณยุกต์ กลาง – ขึ้น / 3 / ตัวอย่างเช่น

ไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ pa:1 /	/ pa:3 /	ป๋า	ปา
/ kaw1 /	/ kaw3 /	เก๋า	เกา
/ pa:2 /	/ pa:3 /	ป๋า	ป่า
/ kaw:2 /	/ kaw3 /	เก๋า	เก่า

หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง คำตายสระเสียงยาว (DL1) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์สูง – ระดับ – ตก / 2 / ในภาษาถิ่นใต้ หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง คำตายสระเสียงยาว (DL23) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์กลาง – ระดับ / 4 / ตัวอย่างเช่น

ไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ kha:t2 /	/ kha:t2 /	ค้าด	ขาด
/ sa:t2 /	/ sa:t2 /	ส้าด	สาด

ไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ pa:t2 /	/ pa:t4 /	ป๊าด	ปาด
/ kɤ:t2 /	/ kɤ:t4 / [3]	เกิ๊ด	เกิด
/ ba:t2 /	/ ba:t4 /	บาด	บาด
/ ʔa:p2 /	/ ʔa:p4 /	อาบ	อาบ

หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงคำตายสระเสียงสั้น (DS1) จะแปรเป็นเสียงสูง – ขึ้น / 1 / ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

/ hok2 /	/ hɔk1 /	ฮ่อก	หก
/ khap2 /	/ khap1 /	คั่บ	ขับ

หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางคำตายสระเสียงสั้น (DS23) จะแปรเป็นเสียง กลาง – ขึ้น / 3 / ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

/ kop2 /	/ kɔp3 /	ก็อบ	กบ
/ tap2 /	/ tap3 /	ตั๋บ	ตับ
/ cep2 /	/ cep3 /	เจี๋บ	เจ็บ

3. เสียงวรรณยุกต์โท / 3 / ในภาษาไทยกลางที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงคำเป็น (C1) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์สูง – ระดับ – ตก / 2 / ตัวอย่างเช่น

/ ha:3 /	/ ha:2 /	ห้า	ห้า
/ som3 /	/ sɔm2 /	ซ๊อม	ส้ม

หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง คำเป็น (C23) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ กลาง – ระดับ / 4 / ในภาษาถิ่นใต้ จะเห็นได้ว่าในภาษาไทยกลาง C23 เป็นเสียงวรรณยุกต์โท ส่วน DL23 เป็นเสียงวรรณยุกต์เอก แต่ในภาษาถิ่นใต้ C23 และ DL23 มีเสียงวรรณยุกต์เดียวกันคือ เสียงวรรณยุกต์ กลาง – ระดับ / 4 / ตัวอย่างเช่น

/ pa:3 /	/ pa:4 /	ปา	ป้า
/ ba:n3 /	/ ba:n4 /	บาน	บ้าน
/ tom3 /	/ tom4 /	ตม	ต้ม
/ pa:t2 /	/ pa:t4 /	ปาด	ปาด
/ ta:k2 /	/ ta:k4 /	ตาก	ตาก
/ ʔa:p2 /	/ ʔa:p4 /	อาบ	อาบ

หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ คำเป็น (B4) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ต่ำ – ระดับ / 6 / ในภาษาถิ่นใต้

ไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ออกเสียง	ความหมาย
/ phɔ:3 /	/ phɔ:6 /	พอ	พ่อ
/ mɛ:3 /	/ mɛ:6 /	แม	แม่
/ phi:3 /	/ phi:6 /	พี	พี่

หากเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ คำตายสระเสียงยาว (DL4) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ต่ำ – ระดับ / 6 / ในภาษาถิ่นใต้

/ mi:t3 /	/ mi:t6 /	หมีด	มีด
/ lu:k3 /	/ lo:k6 /	หลูก	ลูก

4. เสียงวรรณยุกต์ตรี / 4 / ในภาษาไทยกลางที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำคำเป็น (C4) หรือคำตายสระเสียงสั้น (DS4) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ต่ำ – ตก / 7 / ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

/ na:4 /	/ na:7 /	หน่า	น้า
/ thɔ:ŋ4 /	/ thɔ:ŋ7 /	ท่อง	ท้อง
/ nɔ:ŋ4 /	/ nɔ:ŋ7 /	หน่อง	น้อง
/ nok4 /	/ nɔk7 /	หน็อก	นก
/ mot4 /	/ mɔt7 /	หม็อด	มด

5. เสียงวรรณยุกต์จัตวา / 5 / คำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง คำเป็น (A1) จะแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์สูง – ขึ้น / 1 / ในภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

/ hu:5 /	/ hu:1 /	ฮู้	หู
/ kha:5 /	/ kha:1 /	ค้า	ขา
/ hua5 /	/ hua1 /	ฮั้ว	หัว
/ ma:5 /	/ ma:1 /	ม้า	หมา

5.5.2 เปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้

คำศัพท์ภาษาถิ่นใต้มีทั้งที่ใช้ตรงกันและใช้แตกต่างกันกับภาษาถิ่นกลาง คำที่ใช้แตกต่างกันส่วนหนึ่งเป็นคำที่ภาษาถิ่นใต้ยืมคำมาจากภาษาอื่น เช่น ยืมมลายู ยืมเขมร ยืมจีน นอกจากนั้นยังมีการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน แต่ภาคกลางและภาคใต้เลือกใช้คำศัพท์ต่างกัน การตัดเสียง การเปลี่ยนแปลงเสียงในคำศัพท์บางคำก็ทำให้คำในภาษาถิ่นใต้แตกต่างจากภาษาถิ่นกลางจนดูเหมือนเป็นคนละคำศัพท์ก็มี ในการเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นกลางและถิ่นใต้นี้จะแบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ

1. คำศัพท์ที่ภาษาถิ่นใต้ใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นกลาง
2. คำศัพท์ที่ภาษาถิ่นใต้และถิ่นกลางในความหมายเดียวกัน ใช้คำศัพท์คนละคำแต่เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน
3. คำศัพท์เดียวกันภาษาถิ่นใต้ใช้ในความหมายกว้างกว่า
4. คำศัพท์ที่ภาษาถิ่นใต้มีการตัดคำและเพิ่มคำในภาษาถิ่นกลางทำให้คำมีรูปร่างต่างกัน

(การศึกษาเรื่องคำศัพท์นี้รวบรวบมาจากประภาพรรณ เสณีตันติกุล, วิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์และอัครา บุญทิพย์)

5.5.2.1 คำศัพท์ที่ภาษาถิ่นใต้ใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นกลาง

คำศัพท์ที่ภาษาถิ่นใต้ใช้แตกต่างจากภาษากลางนี้ส่วนหนึ่งเป็นคำที่ภาษาถิ่นใต้ยืมจากภาษาอื่นๆ เช่น ยืมจากมลายู จีน เขมร อังกฤษ คำเหล่านี้จะมีเสียงและความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงคำที่ยืมมา หรืออาจจะมีการเพี้ยนเสียงไปบ้าง ในบางคำอาจมีการตัดพยางค์บ้างก็มี แต่ก็ยังคงมีเค้าให้รู้ว่าเป็นคำยืม นอกจากนั้นจะมีคำศัพท์ที่ใช้เรียก พืช ผัก สิ่งของซึ่งแตกต่างจากภาคกลาง ชื่อที่เรียกแตกต่างไปนี้อาจเป็นชื่อพื้นเมืองของพืช สัตว์นั้นๆ ซึ่งแม้ในภาคใต้เองในแต่ละจังหวัดก็ยังอาจเรียกชื่อต่างกันได้

5.5.2.1.1 คำยืมจากภาษาต่างๆ

คำยืมภาษามลายู มีคำศัพท์ภาษามลายูอยู่ในภาษาถิ่นใต้เนื่องจากอาณาเขตภาคใต้ติดต่อกับมลายู จึงมีโอกาสติดต่อกับชาวมลายูมากกว่าคนไทยภาคอื่นๆ ทำให้ภาษามลายูเข้ามาอยู่ในภาษาถิ่นใต้ด้วย ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ภาษามลายู
เนิน	ควน	guar

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ภาษามลายู
รั้น	ช็องด็อง	chongdong
ชะมด	มูสัง	musang
บ้าจี้	ลาต้า	latah
สัญญา	ชันชี	janji
ปุ้ย	มายา	baja
ลำบาก	เสดสา	seksa
ข้าวโพด	คง	jagong
จำปาดะ	จำดะ	chempadak
ฝรั่ง	ย่าหมู	jambu biji
ภาชนะสำหรับตักน้ำ	หมา	timba (ตีมา)
กาบมะพร้าว	พด	sabut, sabot
โคลน	หลุด	selut

คำยืมภาษาจีน คำยืมภาษาจีนในภาษาถิ่นใต้มีทั้งคำยืมจากแต้จิ๋ว ฮกเกี้ยน และกวางตุ้ง ทำให้คำยืมจีนในภาษาถิ่นใต้มีคำที่แตกต่างจาก คำในภาษาไทยกลาง หรือบางคำภาษากลางใช้เป็นคำไทยแต่ภาษาถิ่นใต้ใช้เป็นคำจีนก็มี ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้
ต้นหอม	ฉั้ง
ถั่วงอก	ถ่าวแฮ่
กาแฟ	กอปี้
เต้าฮวย	ถ่าวโห้
เส้นหมี่	บี้หุ้น
ซีอิ๊ว	เท้าอิ้ว
ตะหลิว	เจี้ยนซี่
ปุ้งกี๋	ส้ากี
ลิ้นชัก	ถัวะ
ผ้าห่ม	ผ้าโพ้ย
นายท้ายเรือ	ท้ายก้อง
เรือนชั้นบน	เล่าเต๋ง

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้

คำเรียกญาติ

พี่สาว	ฉี (เจ๊)
อาผู้ชาย	ชิก (เจ๊ก)
พี่ชาย	โข้, เหี้ย (โก, เฮีย)
พี่สะใภ้	โซ้

คำยืมภาษาเขมร คำยืมภาษาเขมรมีอยู่ในภาษาถิ่นใต้เป็นจำนวนมาก เปรมินทร์ ดาระวี (2539) ศึกษาว่ามีคำยืมเขมรในภาษาถิ่นใต้จำนวนถึง 1,320 คำ ในจำนวนนี้มีอยู่ 573 คำที่ตรงกับคำยืมเขมรในภาษาไทยมาตรฐาน และมีอยู่ 394 เป็นคำยืมเขมรที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้ ตัวอย่างเช่น

คำภาษาถิ่นใต้		คำเขมร	ความหมาย
เขน	/ khe:n1 /	/ khae /	พระจันทร์
โผลก	/ phlo:k6 /	/ prɯ̀k /	วันพรุ่ง
หมูก	/ mu:k1 /	/ crɔmoh /	จมูก
ทวย	/ thuaj5 /	/ khtu:ɔj /	แมลงป่อง
ซับ	/ chap6 chuan5 /	/ khcɔə̀p-khcuən /	กำยำ แข็งแรง, บึกบึน
ดับ	/ dap3 /	/ prɔdap /	จัดบ้านให้เรียบร้อย
แคบ	/ khɛ:p1 /	/ kakep-kakap /	รีบเร่งร้อนรนจะไป

ตัวอย่างอื่นจากวิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์ เช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ภาษาเขมร
กางเกง	หนับเพลา	สนับเพลา
ตึม	มึก	ปรมึก
โชคดี	หมวย	ฉมวย
หนองน้ำ	พัง	สะพัง, ตะพัง
กลับ	หลบ	ตรลบ
กระชอน	กรอง	กรอง
สาแหรก	แสก	สาแหรก

คำยืมภาษาอังกฤษ คำยืมภาษาอังกฤษในภาษาถิ่นใต้ เช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้	ภาษาอังกฤษ
รถบรรทุก	รถลอหรี	lorry
ลิบสติก	หลูด	rouge
บุหรี่	แก็ดแหร็ด	cigarette
กระป๋องดีบุก	ทิ่น	tin
ธนบัตร	ใบหนอด	bank note

นอกจากคำยืมจากภาษามลายู จีน เขมร อังกฤษแล้วยังมีคำยืมภาษาทมิฬ ภาษาบาลีสันสกฤต โปรตุเกส อาหรับ อยู่ในภาษาถิ่นใต้ด้วยแต่มีจำนวนคำไม่มากนัก

5.5.2.1.2 คำเรียกชื่อพืช สัตว์ สิ่งของต่าง ๆ คำที่ภาษาถิ่นใต้ใช้ต่างจากภาษาถิ่นกลางคือคำเรียกชื่อ พืช สัตว์ สิ่งของ ซึ่งบางคำในถิ่นใต้เองก็เรียกต่างกัน เช่น เม็ดมะม่วง หิมพานต์เรียกต่างกันเป็น กาหยี กาหยู เล็ตล่อ เป็นต้น ตัวอย่างคำที่ไทยกลางใช้ต่างจากไทยถิ่นใต้ เช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้
ตา	พ่อเถ้า
ยาย	แม่เถ้า
เข็มขัด	สายเอว
ตุ้มหู	ทองหู
ผ้าขาวม้า	ผ้าซักอาบ
กระตายขูดมะพร้าว	เหล็กขูด
แก้วน้ำ	จอก
ปิ่นโต	ชั้น
ดอกลั่นทม	ดอกขอม
กระถิน	ตอเบา
ตับเต่า	เถาคัน
แตงกวา	แตงเบา
แตงโม	แตงจีน
แตงร้าน	แตงหนัก
พริก	ดีปลี / ลีปลี

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้
ฟักเขียว	ขี้พร้า
ฟักทอง	น้ำเต้า
งูจงอาง	งูบองหลา
นกกางเขน	นกบินหลา
นกเค้าแมว	นกฮูก / นกพิทิดพิที
กิ่งก่า	ผึ้งก่า
กิ้งกือ	ผึ้งกือ
ตะกวด	แลน
แมลงปอ	แมงบี้
แมลงสาบ	แมงแปะ
อีเก้ง	ควาน (ฟาน)
ทิศใต้	ปละหัวนอน
ทิศเหนือ	ปละตีน
น้ำพริก	น้ำชุบ
ทอดมัน	ทอดเห็ด
กินอย่างตะกละ	แตกเลือด
ดัดจริต	อ้อร้อ
ตัด (ผม, ผ้า)	คีบ
(สัตว์) แท้งลูก	หลวน
เบื่ออาหาร	เอือน
ไม่ยี่หระ	สาวาน
ไม่รู้กาละเทศะ	เลิดเทิด

คำลักษณนามที่ใช้ต่างกัน

ช้อน – คัน	หาง
ดินสอ – แท่ง	เล่ม
สมุด, หนังสือ – เล่ม	หัว
นา – แปลง	บิ้ง
ใบ, ผล, ฟอง, ลูก	หน่วย

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้
คำบอกเวลา		
(07.00 น.)	เจ็ดโมงเช้า	ตีเจ็ด
(12.00 น.)	เที่ยง	ตีสิบสอง
(13.00 น.)	บ่ายโมง	ตีหนึ่ง
(19.00 น.)	หนึ่งทุ่ม	ตีเจ็ดกลางคืน
(01.00 น.)	ตีหนึ่ง	ตีหนึ่งกลางคืน
	คืนนี้	ต่อคำ
	พรุ่งนี้	ต่อเช้า

5.5.2.2 คำศัพท์ที่ภาษาถิ่นกลางและภาษาถิ่นใต้ใช้คำศัพท์เดียวกันในความหมาย ต่างกัน หรือความหมายเดียวกันใช้คำศัพท์ต่างกัน (แต่ยังเห็นเค้าความหมายในคำซ้อนหรือคำในวรรณคดี)

5.5.2.2.1 คำศัพท์เดียวกันใช้ในความหมายต่างกัน (ดูวิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์ 2498 : 93 – 96) คำศัพท์คำเดียวกันเมื่อใช้ในภาษาถิ่นใต้มีความหมายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อใช้ในภาษาถิ่นกลางมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

โกง ภาษาถิ่นใต้แปลว่า หยิ่ง จองหอง ใจแคบ เช่น เมียนายอำเภอคนนี้<u>โกงจัง</u> เราทักก็ไม่แหลง หมายความว่า ภรรยานายอำเภอคนนี้<u>หยิ่ง</u> (จองหอง) เราพูดด้วยก็ไม่พูดตอบ หรือที่ใช้ในความหมายว่า<u>ใจแคบ</u> ก็เช่น เพื่อนคนนั้น<u>โกง</u>จัง ใครขออีม (ยืม) ไอไลสักหีดกะไม่ได้ หมายความว่า นายคนนั้นใจแคบมากใครขอยืมอะไรสักนิดก็ไม่ได้

ส่วนคำที่มีความหมายว่า <u>โกง</u> ในภาษาถิ่นกลาง ภาษาถิ่นใต้ใช้ว่า <u>ฉ้อ</u> เช่น เล่น<u>ฉ้อ</u> = เล่นโกง

พักเดียว ภาษาถิ่นใต้หมายความว่า ไม่ยอมหยุด เช่น

ไปพักเดียว - ไปไม่ยอมหยุด (เรียกก็ไม่มา)

กินพักเดียว - กินไม่ยอมหยุด รีบกิน (ไม่คิดจะรอใคร ไม่คิดจะเหลือไว้ให้ใคร)

ทำงานพักเดียว - ทำงานไม่ยอมหยุด รีบทำ (เสร็จเร็วมาก)

แม่ตีลูกพักเดียว – ตีไม่ยอมหยุด (ใครห้ามก็ไม่ยอม)

ยอ ในภาษาถิ่นใต้ หมายความว่า ยกย่อง ชมเชย เป็นความหมายที่ดี เช่น ใครๆก็ยอว่าเขาดี = ใครๆก็ชมว่าเขาดี แต่ในภาษาถิ่นกลางยอ ใช้ในความหมายที่ไม่ดี ว่าพูดชมจนเกินความจริง เช่น แม่ยอลูกจนเหลิง

สินสอด ในภาษาถิ่นใต้ใช้ในความหมายว่า สินบน เช่น พ่อค้าให้สินสอดผู้ว่าราชการเพื่อนำสินค้าหนีภาษี = พ่อค้าให้สินบนผู้ว่าราชการเพื่อนำสินค้าหนีภาษี ส่วนคำว่าสินสอดนั้นภาษาถิ่นใต้ใช้ว่า <u>เฮินหมั้น</u> <u>ของหมั้น</u>

ตัวอย่างคำศัพท์อื่นๆ เช่น

ข้องใจ หมายความว่า เป็นห่วงและคิดถึง เช่น ข้องใจบ้านจังไม่ได้หล็อบไปนานแล้ว = เป็นห่วงและคิดถึงบ้านมากเพราะไม่ได้กลับไปนานแล้ว

แข็งแรง หมายความว่า เด็ม ไม่กลัวใคร เช่น

เด็กแข็งแรง = เด็กที่ไม่กลัวใคร

มอบ หมายความว่า ประกอบ (ใช้ในการเย็บปักถักร้อย) เช่น

เอาผ้ามามอบแขนเสื้อ = เอาผ้ามาประกอบแขนเสื้อ

5.5.2.2.2 ความหมายเดียวกันใช้คำศัพท์คนละคำ

ในความหมายเดียวกัน ภาษาถิ่นกลางใช้คำหนึ่ง ภาษาถิ่นใต้ใช้อีกคำหนึ่ง ซึ่งหลายๆคำจะเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น คอย กับ ท่า ภาษาถิ่นกลางจะใช้ว่า คอย ภาษาถิ่นใต้จะใช้ว่าท่า คำว่า ท่า มีอยู่ในภาษาถิ่นกลางแต่อยู่ในคำซ้อนว่า คอยท่า จะไม่ใช้ตามลำพัง นอกจากนั้นคำที่ยังคงใช้อยู่ในภาษาถิ่นใต้บางคำ ภาษาถิ่นกลางไม่มีที่ใช้แล้ว แต่พบว่ามีอยู่ในวรรณคดี เช่น คำว่า ใด (มาจาก <u>กระใด</u> แปลว่า <u>เคยตัว</u> ใช้อยู่ในภาษาถิ่นใต้และพบในวรรณคดี เช่น

มีงโสดใช่ทรงฤทธา ใช่หน้าเสนา
ผู้แกล้วกระใดรณภู (จาก สมุทโฆษคำฉันท์)

นอนตื่นเที่ยงเสียจนใด - นอนตื่นสายเสียจน<u>เคย</u>

คำบางคำมีใช้อยู่ในทั้งภาษาถิ่นกลางและภาษาถิ่นใต้ แต่ในภาษาไทยกลางจะจัดอยู่ในกลุ่มภาษาปาก ซึ่งบางครั้งเป็นคำไม่สุภาพจึงใช้พูดกับสมาชิกในครอบครัวและคนสนิทเท่านั้น เช่น ภาษาถิ่นใต้ใช้คำว่า อ้วก, ราก ภาษาไทยกลาง ใช้ว่า อาเจียน คำว่า อ้วก,ราก ใช้เป็นปกติในภาษาถิ่นใต้ แต่ถ้ามาใช้ในภาษากลางก็จะเป็นคำไม่สุภาพ

ในกลุ่มคำความหมายเดียวกันใช้คำศัพท์คนละคำจะแยกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. คำที่ภาษาถิ่นใต้ยังคงใช้อยู่ แต่เลิกใช้ในภาษาถิ่นกลางยังพบอยู่ในคำซ้อนหรือในวรรณคดีเท่านั้น

2. คำที่ยังคงใช้อยู่ทั้งในภาษาถิ่นใต้และถิ่นกลาง แต่ในภาษาไทยกลางจะเป็นภาษาปาก ซึ่งไม่สุภาพ

1. คำที่ภาษาถิ่นยังคงใช้อยู่ แต่เลิกใช้ในภาษาถิ่นกลางยังคงเหลืออยู่ในคำซ้อนหรือในวรรณคดีเท่านั้น (ดูวิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์ : 98 – 106)

ในภาษาไทยกลางมีการสร้างคำใหม่ที่เรียกว่าการซ้อนคำ โดยนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน หรือตรงกันข้ามกันมาซ้อนกัน คำซ้อนนี้เมื่อเวลาผ่านไปความหมายของคำจะตกอยู่ที่คำ ๆเดียว อีกคำหนึ่งที่ซ้อนอยู่ด้วยกลายเป็นคำที่ไม่มีความหมายตามลำพังหรือมีความหมายเพียงเงา ๆ และเลิกใช้คำนั้นโดด ๆไปในภาษาไทยกลาง ยังคงใช้อยู่ในคำซ้อนเท่านั้น เช่นคำว่า เสื่อสาด ทิ่มตำ ป่าเถื่อน ตัดสิน คอยท่า ด้วยเหตุนี้การใช้คำในภาษาถิ่นกลางและภาษาถิ่นใต้จึงมีคำศัพท์ที่ความหมายเดียวกัน แต่ใช้คนละคำศัพท์กัน ตัวอย่างเช่น

	คำภาษาไทยกลาง	คำภาษาถิ่นใต้
เข็ดหลาบ	เข็ดจนตาย	หลาบจนตาย
	ตีไม่เข็ด	ตีไม่หลาบ
ข่มเหง	นั่งทับหนังสือ	นั่งเห็งหนังสือ
	รถทับหมา	รถเห็งหมา
ขนลุกขนพอง	หนาวจนขนลุก	เย็นจนขนพอง
ครั่นคร้าม	ครั่นเนื้อครั่นตัว	คร้ามตัว
เชื้อเชิญ	เชิญครู (ให้เข้าสิง)	เชื้อครู
เซื่องซึม	ท่าทางซึม	อยู่เซื่อง ๆ
ฉ้อโกง	ขายของโกงตาชั่ง	ขายของฉ้อตาชั่ง
แชเชือน	อย่าไปช้า	อย่าไปแช
จับต้อง	ลองจับดูร้อนหรือเปล่า	ลองต้องแลร้อนม่าย
เติบโต	ปลาตัวโต	ปลาตัวเติบ
ต่ำเตี้ย	คนเตี้ย	คนต่ำ
ทิ่มตำ	ตำน้ำพริก	ทิ่มน้ำชุบ
	ตำหมาก	ทิ่มหมาก

	คำภาษาไทยกลาง	คำภาษาถิ่นใต้
ทุบตี	เดี๋ยว<u>ตี</u>ให้ร้องไห้เลย	เดี๋ยว<u>ทุบ</u>ให้ร่ำเลย
ทุ่มทิ้ง	<u>ทิ้ง</u>เมีย	<u>ทุ่ม</u>เมีย
	<u>ทิ้ง</u>บ้านไว้	<u>ทุ่ม</u>บ้านไว้
เท่าเทียม	<u>เท่า</u>นี้พอไหม	<u>เทียม</u>นี้พอไหม
นิ่มนวล	เด็กคนนี้เนื้อ<u>นิ่ม</u>	เด็กนี่เนื้อ<u>นวล</u>
	ผ้าเนื้อ<u>นิ่ม</u>	ผ้าเนื้อ<u>นวล</u>
แบ่งปัน	<u>แบ่ง</u>ให้น้องบ้าง	<u>ปัน</u>ให้น้องบ้าง
ประพรม	<u>พรม</u>น้ำมนต์	<u>ประ</u>น้ำมนต์
เปิดเผย	<u>เปิด</u>ฝาหม้อ	<u>เผย</u>ฝาหม้อ
เสาะหา	ลอง<u>หา</u>ดูให้ดี ๆ	ลอง<u>เสาะ</u>แลให้ดี ๆ
แหลกละเอียด	เคี้ยวให้<u>ละเอียด</u>	เคี้ยวให้<u>แหลก</u>
อ้วนพี	ปลา<u>อ้วน</u>	ปลา<u>พี</u>
ป่าเถื่อน	ไก่<u>ป่า</u>	ไก่<u>เถื่อน</u>
ตัดสิน	<u>ตัด</u>ไม้	<u>สิน</u>ไม้

คำที่ภาษาถิ่นใต้ยังคงใช้อยู่แต่เลิกใช้ในภาษาถิ่นกลางยังคงเหลืออยู่ในวรรณคดี ตัวอย่างเช่น (จากช่อนกลิ่น พิเศษสกลกิจ 2516 : 48 – 49)

หัว ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า หัวเราะ
พบในวรรณคดีลิลิตพระลอว่า
ปู่<u>หัว</u>อยู่ยะแย้ม ข้อยว่าสองแสล้ม อย่าร้อนใจเชือ

ย่าง ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า ก้าว เดิน
พบในวรรณคดีลิลิตพระลอว่า
ไปสองสาม<u>ย่าง</u>แล้ว เหลียวมา เล่านา

ท้าย ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า กัน สะโพก
พบในวรรณคดีมหาชาติคำหลวงว่า
แน่งนงถ่าว<u>ท้าย</u>ผาย

ยัง ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า อยู่ มี
พบในวรรณคดีมหาชาติคำหลวงว่า
ผลาหาร<u>ยัง</u>มาก ลูกไม้ภาคพอฉัน

กรวม ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า สวม
พบในวรรณคดีมหาชาติคำหลวงว่า
จึงใส่สรวม<u>กรวม</u>คอสุนัขล่าเนื้อไว้ให้หมด

ได้แรง ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า สบายถึงใจ
พบในวรรณคดีลิลิตพระลอว่า
นวดย่า<u>ได้แรง</u>อ้า อ่อนรู้ถนอม

ตีนนอน ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า ทิศเหนือ
พบในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า
เบื้อง<u>ตีนนอน</u>เมืองสุโขทัยนี้มีตลาดปสาน

หัวนอน ภาษาถิ่นใต้ แปลว่า ทิศใต้
พบในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า
เบื้อง<u>หัวนอน</u>เมืองสุโขทัยนี้มีกุฏีพิหารปู่ครูอยู่

2. คำที่ยังคงใช้อยู่ทั้งในภาษาถิ่นใต้และถิ่นกลาง แต่ในภาษาถิ่นกลางจะใช้เป็นภาษาระดับภาษาปาก ซึ่งไม่สุภาพ

ในภาษาถิ่นกรุงเทพซึ่งถูกยกระดับเป็นภาษามาตรฐานและในที่นี้ใช้เป็นตัวแทนของภาษาถิ่นกลางนั้น มีการแบ่งภาษาตามการใช้เป็น 3 ระดับ เป็นภาษาแบบแผน ภาษากึ่งแบบแผน และภาษาปาก ภาษาปากซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันกับสมาชิกในครอบครัวและคนที่สนิทสนมกันนั้นจะรวมถึงคำแสลง คำเฉพาะกลุ่ม คำหยาบ ฯลฯ อยู่ด้วย ในบางครั้งภาษาปากบางคำ จึงถือว่าไม่สุภาพ เช่น คำว่า อ้วก รากจะแตก ขี้ไหล ตัม แต่คำศัพท์เหล่านี้ยังคงใช้อยู่ในภาษาถิ่นใต้เป็นปกติ ในกลุ่มนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยกลางที่มีการจัดระดับของคำศัพท์ขึ้น ในขณะที่ภาษาถิ่นใต้ยังคงใช้เป็นสามัญในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นใต้
ข้อเท้า	ข้อตีน
อาเจียน	อ้วก ราก
ผอมกะหร่อง	ขี้ก้าง
หลอกลวง	ต้ม
ท้องเสีย	ขี้ไหล ขี้รั่ว
ขาด	แหก

ดังนั้นการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นจึงไม่ใช่การใช้คำหยาบ แต่เป็นการใช้คำศัพท์ของภาษาถิ่นนั้นเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ส่วนภาษาไทยกลางจัดเป็นคำไม่สุภาพเพราะมีการแบ่งคำเป็นระดับตามการใช้ซึ่งแตกต่างกัน

5.5.2.3 คำศัพท์เดียวกันแต่ภาษาถิ่นใต้ใช้ในความหมายกว้างกว่า

คำกลุ่มนี้ภาษาถิ่นใต้จะมีความหมายกว้างหรือใช้ในบริบทที่กว้างกว่าภาษาไทยกรุงเทพ ตัวอย่างเช่น (ดูวิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์ 2498 : 84 – 92)

ตั่ว ในภาษาถิ่นกลาง หมายถึงตั่วอย่างเตียว เช่น ตั่วถั่วลิสง แต่ในภาษาถิ่นใต้ หมายถึง ผัดด้วย เช่น

ตั่วต่าวแซ่ = ผัดถั่วงอก
ตั่วบี้ฮุ้น = ผัดเส้นหมี่

ตื้น (ออกเสียงเป็น เต้น) ในภาษาถิ่นใต้ นอกจากจะใช้ในความหมายตรงกันข้ามกับลึกแล้วยังหมายถึง สั้น สำหรับเสื้อผ้า คือ เสื้อ ประโปรง และกางเกงอีกด้วย เช่น

เสื้อตื้นไป = เสื้อสั้นไป
กระโปรงตื้น = กระโปรงสั้น

ในทำนองเดียวกันคำว่า ลึก ก็ใช้ในความหมายว่า ยาว สำหรับเสื้อผ้าด้วย

กระโปรงลึก = กระโปรงยาว
เสื้อลึก = เสื้อยาว

น้ำผึ้ง ในภาษาถิ่นกลางหมายถึงน้ำหวานที่ได้จากตัวผึ้งเท่านั้น ส่วนในภาษาถิ่นใต้ หมายถึง น้ำตาลด้วย เช่น

น้ำผึ้งทราย = น้ำตาลทราย
น้ำผึ้งโหนด = น้ำตาลโตนด

น้าผึ้งกลวด = น้าตาลกรวด
น้าผึ้งแว่น = น้าตาลงบ
น้าผึ้งปึก = น้าตาลปี๊บ

รบกัน ในภาษาถิ่นกลางหมายถึงทำสงคราม ส่วนในภาษาถิ่นใต้ใช้ในความหมายว่า ทะเลาะ อีกด้วย เช่น

พี่รบกับน้อง = พี่ทะเลาะกับน้อง

หยาก (อยาก) ในภาษาถิ่นกลาง หมายความว่า ต้องการ เท่านั้น เช่น อยากไปอยากเที่ยว ส่วนในภาษาถิ่นใต้หมายถึง หิว กระหายด้วย เช่น

เขาอยากข้าว = เขาหิวข้าว
เขาอยากน้ำ = เขากระหายน้ำ

พา ในภาษาถิ่นกลางใช้กับคนเท่านั้น เช่น พาเขาไปบ้าน ส่วนในภาษาถิ่นใต้ใช้กับคนและสิ่งของได้ด้วย ซึ่งตรงกับคำว่า นำ ในภาษาถิ่นกลาง เช่น

ไม่ได้พาสมุดมา= ไม่ได้นำสมุดมา

ยอน ในภาษาถิ่นกลางใช้ในความหมายว่า แยง เท่านั้น เช่น เอาสำลีพันปลายไม้แยงเข้าไปในหู เรียกว่า ยอนหู ส่วนในภาษาถิ่นใต้ยังใช้ในความหมายว่า ยุแหย่ (ยอนด้วยคำพูด) อีกด้วย เช่น

อย่าไปยอนให้เขาโกรธกัน = อย่าไปยุแหย่ให้เขาโกรธกัน

นอกจากนี้ยังมีคำว่า กินยอน ซึ่งใช้ในความหมายว่า เชื่อคนที่มายุแหย่

คนนี้ชอบกินยอน = คนนี้มักจะเชื่อคนที่มาเป่าหูยุแหย่

ตัวอย่างคำอื่นๆ เช่น

เกรียม (เกลียม) แปลว่า 1. กรอบจวนจะไหม้
2. กรอบ (หมูย่างหนังเกรียม)

ค่า แปลว่า 1. ราคา (ของนี้ค่าเท่าใด)
2. เท่ากัน (เชือกสองเส้นนี้ค่ากัน = เชือกสองเส้นนี้ยาวเท่ากัน)

ชับ (มาจากกระชับ) แปลว่า แน่น เช่น เกาะให้ชับๆ แล้วยังแปลว่า

1. ล่ำสัน เช่น เด็กนี่ชับจัง = เด็กคนนี้รูปร่างล่ำสันจริง

2. มาก เช่น กินชับ = กินมาก กินจุ

3. เจนจัด เช่น เด็กนี่ทำงานชับเหมือนคนใหญ่ = เด็กคนนี้ทำงานเจนจัด (เก่ง) เหมือนผู้ใหญ่

4. ไม่เหยาะแหยะ เช่น เวลาทำไรทำชับ = เวลาทำอะไรไม่เหยาะแหยะ

ฝาน (ออกเสียงว่า ขวาน) แปลว่า 1. เฉือนแฉลบบางๆ (ขวานหมู)

2. หั่นเป็นชิ้นๆ (ขวานผัก)

ยิ่ง แปลว่า 1. มาก

2. รีบ เช่น ยิ่งไปยิ่งมา = รีบไปรีบมา

ยิ่งเดินไวๆ = รีบเดินเร็วๆ

ลัก แปลว่า 1. ขโมย

2. แอบ เช่น ลักแล = แอบดู แอบมอง

ลักหนี = แอบหนี

ลักไป = แอบไป

ลาย (มาจากทะลาย) แปลว่า 1. รื้อออก

2. เราะ เช่น ลายเสื้อ = เราะเสื้อ

หยาบ ความหมายตรงข้ามกับละเอียด แล้วยังมีความหมายอื่น เช่น

1. ใหญ่ เช่น คลื่นหยาบ = คลื่นใหญ่

2. ซุ่มซ่าม เช่น เด็กคนนี้หยาบจริง = เด็กคนนี้ซุ่มซ่ามจัง

3. ยาวๆ เช่น ก้าวหยาบๆ = ก้าวยาวๆ (รีบจ้ำ)

5.5.2.4 คำศัพท์ที่มีการตัดคำและการเพิ่มคำทำให้คำต่างกัน

ลักษณะของภาษาถิ่นใต้ที่มีการตัดคำและภาษาถิ่นกลางที่มีการเพิ่มคำ ทำให้คำมีรูปร่างต่างกัน คำในภาษาถิ่นใต้ส่วนหนึ่งจะมีพยางค์น้อยกว่าคำในภาษาถิ่นกลาง เช่น จมูก ในภาษาถิ่นกลาง เหลือเป็น หมูก ในภาษาถิ่นใต้ หรือ ขนม เหลือเป็น หนุม และในบางคำที่ภาษาถิ่นใต้เป็นคำโดด เช่น โดก ดอง ภาษาถิ่นกลางใช้เป็น กระดูก กระดอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้มีทั้งที่เกิดจากภาษาถิ่นใต้ตัดพยางค์หน้าออก และภาษาถิ่นกลางเพิ่มพยางค์หน้าเข้าไป ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ

1. คำที่ภาษาถิ่นใต้ตัดพยางค์หน้าออกโดยเฉพาะคำที่เป็นอักษรนำในภาษาถิ่นกลาง มียกเว้นเพียงบางคำเท่านั้น และคำที่เป็นคำ 2 พยางค์อื่นๆ ภาษาถิ่นใต้จะตัดพยางค์หน้าออกเหลือเพียงพยางค์หลัง ตัวอย่างเช่น

ภาษาถิ่นกลาง	ภาษาถิ่นใต้
ขนม	หนุม
จมูก	หมูก
ปีฉลู	หลู
ขยับ	หญับ
ขยาย	หญาย
ขยำ	หญำ
ขยิบ	หญิบตา
ขยี้	ญี
ถลอก	หลอก
ถลุง	หลุง
มะโรง	โรง
มะเส็ง	สิง
มะเมีย	เมีย
มะแม	แม
ระกา	กา
กระดาษ	ดาษ
กระเบื้อง	เบื้อง
โจงกระเบน	จูงเบน
ทะเล	เล

คำที่ยกเว้น เช่น ฉลาด สนาม สมัคร สมุน สมุด เสมียน ยังออกเสียงเป็น 2 พยางค์

2.คำที่เดิมเป็นคำพยางค์เดียวและภาษาไทยถิ่นใต้ยังคงใช้เป็นคำพยางค์เดียวเหมือนเดิมแต่ภาษาไทยถิ่นกลางเพิ่มพยางค์หน้าเข้าไปทำให้คำในภาษาถิ่นกลางเป็นคำ 2 พยางค์ พยางค์ที่เพิ่มเข้าไปมักเป็นพยางค์ที่มีสระ อะ เช่น กะ ตะ มะ ปะ สะ พะ คำกลุ่มนี้ บรรจบ พันธุเมธา (2541:92 - 8) เรียกว่าคำเกิดใหม่ เนื่องจากเป็นคำที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยกลางเอง ทำให้คำที่เคยเป็นคำพยางค์เดียวและยังใช้เป็นพยางค์เดียวในภาษาถิ่นอื่นๆ กลายเป็นคำ 2 พยางค์ในภาษาไทยกลาง ตัวอย่างเช่น คำประสมที่พยางค์

หน้าเป็นคำว่า นก ลูก ในคำว่า นกจาบ ลูกตุม จะมีการเพิ่มพยางค์ กะ ต่อท้ายคำว่า นก ลูก กลายเป็น นกกะจาบ ลูกกะตุม เมื่อตัดคำว่า นก ลูก ออกจึงเหลือเป็น กะจาบ กะตุม ในขณะที่ภาษาถิ่นอื่นๆ ยังใช้เป็นคำโดดว่า นกจาบ ลูกตุมอยู่ หรือคำที่สันนิษฐานว่าไทยกลางเพิ่มพยางค์ กะ สะ จะ ฯลฯ เข้าไปหน้าคำโดดเดิม ทำให้ภาษาไทยกลางเป็น 2 พยางค์ในขณะที่ไทถิ่นอื่นๆ และไทยถิ่นใต้ยังเป็นคำโดด เช่น ตัง กระตัง ตัวอย่างอื่นๆ อีก เช่น (ดูเพิ่มเติมที่ พจนี ศิริอักษรสาสน์ 2536 : 57 – 71)

ภาษาถิ่นใต้	ภาษาไทยกลาง
จ้อน	กระจ้อน
ตัง	กระตัง
โดก	กระดูก
ลูกได	กระได
นกจอก	นกกะจอก
ส้มท้อน	กระท้อน
ลูกเดือก	ลูกกระเดือก
ต้าง	กระต้าง
ดอง	กระดอง
เต้า	กระเต้า
เข้	จะเข้
เต็น	กระเต็น
ทีบ	กระทีบ
ทุ้ง	กระทุ้ง
แอม	กระแอม

เชิงอรรถบทที่ 5

1. อัครา บุญทิพย์ ใช้สัทอักษร æ แทนสระหน้าต่ำ- i แทนสระกลางสูง และ ə แทนสระกลาง กลางในที่นี้ปรับเป็น ɛ ɯ ɤ ตามลำดับ เพื่อให้เป็นระบบที่สะดวกในการทำความเข้าใจเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาถิ่นอื่นๆ
2. วิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์ (2498 : 72) กล่าวว่าในภาษาถิ่นสงขลาเสียง / s / ในคำ / suan3 / / suaj3 / / sɔːŋ3 / บางคนในสงขลาจะออกเสียงเหมือนมี ต ควบอยู่ด้วย คือเป็นเสียง / tsuan3 / / tsuaj3 / / tsɔːŋ3 /
3. ส่วนที่แสดงการออกเสียงภาษาถิ่นใต้นั้นในบางคำไม่อาจเขียนได้ตรงทีเดียวเนื่องจากในระบบการเขียนของภาษาไทยไม่มี เช่น คำว่า เกิด บาด ในภาษาถิ่นใต้เป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 มีเสียง กลาง – ระดับ ซึ่งตรงกับภาษาไทยกลางเสียงสามัญ แต่เมื่อเขียนด้วยคำว่า เกิด บาด ซึ่งเป็นรูปสามัญเสียงของคำกลับเป็นเสียงวรรณยุกต์เอก ดังนั้นในส่วนของการออกเสียงจึงแสดงไว้อย่างคร่าวๆ ไม่ตรงกับเสียงจริงทั้งหมดจึงต้องดูที่คำที่เขียนด้วยสัทอักษรประกอบด้วย